

Rendkívüli kiadás

III. évfolyam, 25. szám.

Budapest, 1908. szeptember 21. (Hétfő)

Száma 4 fillér

Előfizetési ár:
Egész évre 5 K
Megjelen minden hétfőn
reggel 7 órakor
HIRDETÉSI DÍJ: egységes árszabás
szerint számítatik
Közlemények átvétele csak
feljézssel van megengedve

NAPLÓ

Független hetilap

Szerkesztőség:

VIII., Nagyfuvaros-u. 6

Kiadóhivatal:

VII., Dohány-utca 25

TELEFON:

Igazg.: 72-97. Kiadóhiv.: 72-97
Szerkesztőség: 72-97

Véres tüntetés a választójogért

A képviselőház ostroma

A horvátbán erkölcsrajza

Világok harca

Válság a Ganz-gyárban

Furfangos pestiek

A talpfaszállítás titkaiból

A halott Rankay Zoltán beszél

Orvosok a kenyérért

Mennyi adót fizet a New-York?

A budapesti szállodák titkaiból

Hová lett Heltai Jenő?

Budapesti Erkölcsök

Viola és egy idegen férfi.

I.

Dél. A másodemeleti nagy szoba csöndjét a szomszédból áthallatszó varrógép-berregés tölti meg. Az asztalon piros és kék kötésű könyvek, egy doboz Giancaelis kibontva, a székeken s diványon női ruhák. Kocsik robogása hallatszik. Hátulról az alkoból egészséges szuszogás. Csöndes kopogtatás, az alvó nyugdélcselve ébredés, az ajtó kinyílik, belép egy férfi, becsukja az ajtót. Megáll a homályban, az ágy mellett. A nő álmos szeméit kimeresztí s megszólal:

A nő (rekedt hangon): Ki az? Mit akar?

A férfi: Én vagyok Viola, Barcza Pál. Hol vagy?

A nő (ásítózva, jobbra-balra nyújtogatja karjait, forog, kezével szeméit törülgeti. Gondolkozik, mit tegyen, kényszeredett hangon): Te vagy, Pál. Végre eljöttél hozzám. Bocssás meg, nagyon álmos vagyok. Későn feküdtem le, sok pezsgőt ittam. Mummot. Meg cigarettáztam. Fájl mindenem. Mindig mulatok. Áááh, milyen más az élet, nem is hinnéd.

A férfi (kedvesen): Csak feküdjél tovább, én elmehetek. Majd visszajövök később. Milyen udvarias, finom letél, Viola.

A nő: Persze, te azt hiszed, hogy reggel már talpon vagyok, mint régen. Barátom, én reggel fékszem. Délután három és négy közt fogadom barátaimat. (A férfi szólani akar.) De te veled kivételt teszek. Maradj. Ebédelj velem. Jó?

A férfi: Hol?

A nő (felülve): Itthon, kedves Pál, itthon. Míg öltözöm, légy szíves fíradj a szobába, gyujts ró. Van jó cigarettám. Azt még szeretem. A pezsgőt

Villamos-veszedelmek

A villamos közlekedés korunk egyik büszkesége és mint mondani szokás: a modern technikának diadala. Tény, hogy a mi villamos kocsijaink szépséges fővárosunkban diadalmasan száguldanak s ha néha el is fogy az áram vagy eltörik a hajtó s egy időre beáll az ugynevezett közlekedési akadály, az mitsem ront ennek a modern közlekedési eszköznek az értékén és becsén.

Még abba is bele kell nyugodnunk, hogy időnként elgázol egy csomó embert. Ez, ha súlyos is az elgázoltra és hozzátartozóira, a dolog természetében rejlik. Mikor anno egyben delizsáncon utaztak dicső elődeink, azok nem gázoltak el senkit, viszont ha XVI. Lajosnak az emlékezetes szomorú időben, mikor Párisból menekülni akart, egy automobil állott volna rendelkezésére, akkor Szent Lajos boldogtalan unokája nem lett volna kénytelen királyi fejét a guillotine kése alá hajtani s a vérszomjas jakobinusok csak in effigie végezhettek volna vele.

Minden nagyobb emberi reformnak véres áldozatai vannak. A villamos közlekedésnek is. Ebbe bele kell nyugodnunk, mint a feltartóztatlan végzet szomorú intézkedésébe.

De egyéb hibák is ötlenek szemünkbe, mikor a fővárosi villamos közlekedés berendezését nézzük. Első sorban a megállóhelyek.

Van néhány megállóhely a főváros terüle-

tén, hol a veszedelem mesterségesen, mechanikusan van összegyűjtve.

A nyájas olvasó bizonyára nem volt nyájas, mikor például az Andrassy-ut és a Nagymező-utca sarkán a Ligetbe óhajtott villamosozni.

A kocsira ebben az esetben a Nagymező-utca közepén kellett várnia. Ott, hol egy- és kétfogatu bérkocsik, automobilonok és teherkocsik szinte egymás torkára lépnek.

Mondjuk, hogy például a kocsira, tudniillik a villamosra három percet kell várnia. Három percben száznyolcvan másodperc van. És a száznyolcvan másodperc egyenkint és együttesen tele van veszedelemmel.

Szorogva, lélegzet visszafojtva kell ide-oda ugrálni, hogy a bérkocsikat, a teherkocsikat, az automobilonokat kerüljük, hogy azok a hivatalból kivezényelt megállóhelyen el ne gázoljanak bennünket.

Nos, ez nem járja. Ahol nekem egy nagy közlekedési vállalat megjelöli hivatalosan a helyet, hogy váriak a kocsira, azon a helyen gondoskodni kell az én testi épségemről.

De nem gondoskodnak. Egyáltalában nem.

És van ennél sokkal veszedelmesebb hely is. Csak egyet említek: A Baross-tér sarkán lévő, hol szintén az ut közepén kell várni a ligetbe robogó villamosra.

Már most tessék elképzelni, hogy a vasuti vonatok indulása idején, mikor a bérkocsik rajokban robognak az állomásra, hogy micsoda veszedelem ott megállani és a kocsira várni.

mind irigyek reám. Csak a Fifi szeret, nem ismered? Csunya, mint az éjszaka, de okos. Elvált asszony. Tanácsokat ad nekem. Az igazgató sose kérdi, hol voltam, a többieket össze is szidja, engem nem. Azt mondja, hogy a sztárnak minden szabad. Mert én vagyok a legifiatlabb s legszebb.

A férfi: No, ez szép. Hitted volna-e ezt Olly, a kis vidéki városban?

A nő (felkél): Bolond voltam, hogy dolgoztam, mint a kutya. Nézd, milyen szép butoraim vannak. Mahagoni, nem hiszed? Meg van a számlám, a bankárom fizette ki. Van egy bankárom is. Sokba kerülök neki. De most elhiagyom. A másik is bankár, az vette ezt a széles aranyláncot. S milyen hosszú, nézd. A ruháimat is az fizette ki. Borzasztó sok ruha kell nekem. Minden hónapban egy, cipő meg minden héten. Mind odaadom az anyámnak, pénzt is küldök neki. Van elég.

A férfi (gyöngéden megsimogatja a leányt): Ez szép vonás. Jó gyerek vagy.

A nő (visszatelepedik a férfi ölébe): Nagyon rosszul mehet neked. Pedig milyen ur voltál. Emlékszem, te voltál a legnagyobb ur abban a városban. Hát te nem tudsz fogni . . . na, majd beszélünk erről. Nem is tudod, hogy két testvéreimet tanítottam, itt laknak nálam. Roppantul emeli a tekintélyemet, mikor értem jönnek. Pumpolják is a barátaimat. A lány, ismered a Paulát, az számár. Szerelmes valami csirkefogóba s nem akar hallani senkiről. Pedig milyen könnyen csinálhatna szerencsét. Nem muszáj annak a fajankónak mindenről tudni. Aztán a pénz, az jó lenne neki is.

A férfi (megdöbbenve): Persze, a szerelem ostobaság. Fő a pénz.

A nő (hívvel, meggyőződéssel): No, hát nem? Nekem szerencsém, hogy nem voltam szerelmes. Nem is volt rá időm. De buták vagytok, (rá néz a férfira), te nem vagy, csak a férfiak. Négyzer ütöttem fel őket, hogy a szerelmet tőlük tanulom meg.

Lapunk mai száma 12 oldal.

Egész nyugodtan mondhatjuk, hogy a Bakonyban a betyárromantika virágzása idejében nem volt olyan veszedelmes a tartózkodás, mint ezen a helyen. A Bakonyban volt egy-két harminc-banda, de ezek is inkább az utasok ereszényét veszélyeztették és nem az életét, a testi épségét.

Közlekedési vállalatunk vezetőségétől tehát méltán elvárhatjuk, hogy legalább is annyi méltányossággal legyenek életünk és testi épségünk iránt, mint a bakonybeli szegénylegények voltak.

Ennél kevesebbet igazán nem kívánhatunk. Hiszen fizetünk érte. Jól fizetünk. Egy európai városban sincsenek olyan magas viteldijak, mint nálunk. És egy európai városban sem kockáztatják oly könnyelműen az emberéletet, mint Budapesten.

Ez nem járja!

Zöldi Márton.

Panaszunk van . .

Panaszunk van Bárcozy István polgármester ur! Panaszunk van a főváros építési metódusára. Építenek derűre-borura, de oly rendszertelenül, hogy talán Kis-Azsiában is gazdaságosabban. Panaszunk, hogy nincs lakás a fővárosban. Dehogy nincsen! Dehogy! Tessék csak kiköltöztetni a protekciós bizottsági tagok házaiból a fővárosi iskolákat és a közhivatalokat, lesz mindjárt annyi üres lakás, hogy akár a Dob-utca kiszélesítését is mindjárt meg lehetne kezdeni. Legyen már egyszer vége annak a rémes városi gazdálkodásnak. Polgármester ur, ön olyan nagy vehemenciával rohant neki annak a széknek, mintha bizony ott egész felfordulást akart volna csinálni. Ezt vártuk mi szegény fővárosi adófizető polgárok. Egy kis felfordulást. Egy kis tisztogatást. De, sajnos eddig még csak vakmerő terveket, de semmi eredményt sem láttunk. És ez talán csak nem mehet így polgármester ur? Tessék az üres telkeket beépíteni iskolákkal, középületekkel. Pénz van. Mire várnak hát? Soha jobb alkalom az építkezésre nem volt, mint most. A munkásmozgalmak sem olyan erősek, mint máskor. Azok is alig várják, hogy munkát, igazi munkát kapjanak. A fővárosban legalább 50 iskola-épületre van szükség. És mégis magánházakban és párhuzamos rendszer mellett nyomorognak. Ne öreg házakat bontsanak le, hanem üres telkekre építsenek házakat. Hiszen az öreg, ócska házakban lakások vannak s ha azt lebontják,

csak a lakáskeresőket számát szaporítják. Ez pedig cél nem lehet. Tessék csak elképzelni, ha a Dob-utczát megnyitják és azt a 20,000 embert szélnak eresztik, mi lesz akkor? Nem lehet cél a külterjes fejlődés, a belső részeket kell beépíteni elsősorban is. Ismételjük van pénz és mégsem építkeznek, a 120,000,000 kölcsönt még sem bonyolítják le. Polgármester ur, magyarázatot kérünk. Mi az oka annak, hogy a kölcsönt nem veszik fel? Mi az oka? Igen kíváncsiak vagyunk. Mert félünk, hogy úgy járunk, mint máskor is, minden fővárosi kölcsönnél, hogy a pénzt lassan kiszedték csip-csup apróságokra és a nagy programot végrehajtani sohasem lehetett. Az egész országban minden ipar pang. De sehol olyan mértékben nem érezhető annak erős kihatása, mint éppen a fővárosban. Ha tehát a vidék dolgozik, akkor kettőzött erővel kell dolgoznia a fővárosnak. Mert itt csoportosul össze minden: a kereskedelem, az ipar stb. Itt kell mindennek irányt adni, példát mutatni. Am a magyar főváros eddig mindig csak rossz példát mutatott a vidéknek. Politikai irányt már nem vár a vidék a fővárostól. Megelégette. Mi is hagyjuk. Ujabbban azonban a vidék már nem küld tanulmányozni küldöttséget Budapestre. Elküldi külföldre és egyes fejlődöttebb vidéki városokba. Ma már ott tartunk, hogy a Baross álma füstbe ment. A magyar fővárosba ma már csak mulatni járnak az emberek. Azok is családoknak. Becsületlen mulatót itt bizony alig találunk. Nem csoda, ha egy Fridmann itt fehér szalont nyithat. Polgármester ur? Szeretnénk már valami munkát is látni. Eredményt. Valamit abból a híres székfoglaló beszédből. Valami kézzel foghatót.

Panaszunk van Demény Károly posta főigazgató ur! Pénteken este állították ki a Városház-utca bejáratánál a főposta épületben az új automata bélyegárúsító szekrényeket. És íme ilyen felírás van rajta: „Levelezőlap.” Hát igen tisztelt főigazgató ur, csapassa el azt a tisztelt fogalmazó urat, aki a m. kir. állami főpostán kített hivatalos felhívást így szövegezi meg. De nekünk ez úgy tűnik elő, mint ha azt a felírást valahol a bécsi hegyek alatt csinálták volna.

A Kereskedelmi Csarnok tavaly egyizben foglalkozott már a kereskedőket a megengedettnél erőteljesebben hirdető lapokkal s köriratban tiltakozott a reklám határalm túl menő hirdetésgyűjtéssel. E hó 22-én a Csarnok újból ülést tart, amelynek egyetlen tárgya: a Magyar Kereskedők Lapja és a kereskedők. Az ülés véleményét fog mondani a megnevezett lap újabb berendezett információs rovatai felett, amelyeknek vezetője Gondos Sándor volt hírlapíró.

A férfi (komolyan): Igaz, én tudom. Nekem eldicsekedtek volna.

A nő (élénken): Te még el-el jöttél velem kávéházba, ide-oda, nappal is megkocsikáztattál, igaz, hogy leeresztett fedéllel. Te, édes, sohse törődél azzal, mit mondanak az emberek. Nem is bántottál. De folytatom. Találkoztam Lax-szal, a nyomdavezetővel itt Pesten. Elegáns voltam, csupa selyem, csupa csipke. Megismert. Kezet csókolt s „Viola nagysád”-nak nevezett. Én leereszkedően, hűvösen fogadtam eseten bókjaik, irigykedő nézését. Ez semmi. Kurz, a főnök ur a köruton leemeli a kalapját s így szól: „Oly kisasszony, hogy van? Milyen szép maga. Megengedi, hogy elkísérem?” Fényes nappal kísért a köruton, ő balról ment. A lakásomnál fel akart jönni. „Nem uram — mondtam büszkén — én pénteken fogadok, amikor a felesége!” Majd kinézte a szemét: „Élek az engedelemmel. Remélem, nem haragszik rám. Kisztihand!” Kalapját mélyen leemelte s elment. Az „Égi kabaré” mulatóhelyen alig állok velük szóba. „Ön az a Viola kisasszony, a mi földünk?” kérdik. Büszkék rám, hívnak s imádnak. Képzeld, a Keve megyei főispán feljön s meglát engem a kávéházban: „Kezét csokolom, kedves Viola kisasszony, milyen elegáns maga. Olyan, mint egy főúri dáma, hol van, mit csinál?” Tudod, sokat üzengetett a vén betyár utánam odahaza. „Foglaljon helyet uram asztalomnál”, szóltam vakmerőn, szentelenül. Leült ott, mindenki szemeláttára, pedig sok ismerőse van s feleséges ember. Ezt is előkelően mulattattam, elmondtam sikereimet, persze, lóditottam. Örült is, hogy szóba álltam vele. Tudod mért mindez a változás, kedves jó Pálom?

A férfi (kérdezve néz a leányra).

A nő (nyomatékkal): Mert Budapesten kokott lettem.

A férfi (sokat gondol e pillanatban, de nem szól semmit. Erkölcsei érkeke ellentmond, az elbeszélés

Banszky Rauch

A bán

Diszes közjogi állás; megállóhely a királyi állás s az ügynőség között. Mert három országban első ember s ha a diétán díszruhájában megjelenik, — sértőjére pallos halált mond az ódon horvát törvény, akár a király sértőjére. Ellenben szürke hétköznapon a mestersége az, hogy embereket kerítsen meg, pénzzel, szóval, címmel, feyegetéssel. A magyart gyűlöli odaát mindenki, mert minden kis országban gyűlölnék valakit: a ruthén a lengyelt, a lengyel az orosz, az orosz a zsidót, a szerb a bolgárt, a bolgár a görögöt, a magyar az osztrákot, a horvát a magyart. S miután még nem eléggé kultur, hogy más gondolatvilága legyen, nem eléggé szegény, hogy a munka agyonnyomorítsa, se nem is eléggé gazdag, hogy ismerje a nagy panamák mórát: a horvát expreffó, mesterségszerűleg s állandóan gyűlöli a magyart. Ide jó a bán, zászlós ur s a király személyének közvetlen képviselője, s a horvátok közvetlen s közvetett minősítési vitát rendeztek heteken át a magyar parlamentben; ide jó, hogy Antét, Milét, Franjót meggyőzve a lehetetlenről, azaz arról, hogy a föld népe él-hal a magyar szuverenitásért. Mille erre vagy köp egyet, mint Bude Bude-szaviljevits és megy odébb vagy azt mondja:

— Mennyi?

A bán ekkor beszél gyári alapításról, koncesszióról és mi egyébről s Mile mondja:

— Kevés.

A bán tovább beszél, míg odajut, hogy Mile mondja:

— Ide vele. Bog i magyarski!

Nagy volt Khuen. Ögös, idegtelen, emberismerő. Egy nagy színművész politikust fizetett csupán s az játszott évtizedekig politikai bohózatot a népek. Khuen páholyban ült s háta megett nád-pálcás zsandárok álltak. Nem vette őket komolyan.

Tombolt a diéta. Puskaporos volt a levegő. Khuen türelmetlenül nézett órájára.

— Ó excellenciája türelmetlenkedik — süvített felé valaki.

— Igen barátom, vár a borbélyom.

S ott hagyta őket.

Pejacsevics is jó volt. Nem volt éppen akkor liasonja, mulatott, mint „nemzeti gróf”. Rakodczay közülük való volt. Atyjai neve: Pucsek. Hivatalnok ember, kirendelték, visszahívták. Aktákat intézett. Nem törődött vele.

S ekkor jött a vidám Rauch. Güntheri fej, de borvirágos orr. Bonvivant ember, de nem a francia novella-alak, hanem a vidéki jó módú patikus bonvivantsága. Nem a női túlnomodottság mestere, jól beéltve nem veti meg a nőt. Inni pedig módfelett szeret. Nagyon szeret. Tessék elképzelni, amilyen nagyon csak inni szeretni lehet. Ő nem volna baj, ha mi tudnók, de minden horvát tudja. Az ivók mellé pedig jelzőket lehet tenni s az ő neve helyett s nem jelzőként használja már e fogalmat a horvát fajta. „Nem gyűlöljük őt — mondta a parla-

s a nő sulya nyomja. Hallgat).

Egy leány (fejlett, 12 éves, belép): Nagysád, az ebéd az asztalon van. Tessék befáradni.

A nő (sugva, intve): Pál, nézd meg jól ezt a leányt. Milyen fejlett. Tanítom . . . Foglalkozom vele.

A férfi (felugrik): Menjünk ebédelni. Most számszámot akartál mondani. Jó, hogy ismerlek, még elhinném. Hagyd békén a gyermeket.

A nő (kacagva): Én mindennel foglalkozom.

II.

Ugyanaz a szoba. Fél évvel később. Este. Petróleum-lámpa. Madas Oly vacsorázik. Arca sápadt, alkai vértelenek. Kelletlenül eszik. Haragos. Szemben vele ül egy nyirott, vörös bajszu fiatal ember, csillapítani próbálja a nőt. Ez még izgatottabb lesz. Szemei a dühtől villognak. Kopogtatás. Belép Barcza Pál. Jobb ruha van rajta, mint előző alkalommal. Vidám, résztvevő hangon:

Pál: No, csakhogy megtalállak. Nincs semmi bajod. Brávó!

A nő (vontatott, fojtott izgalommal): Új le, kedves Pál. Ide mellém. Nagyon ideges vagyok. Rettenetes dolgok történnek velem.

Pál (el akarja terelni a beszédet): No, nem ártott meg. Egészen megtelt az arcod. Ne beszéljünk arról, ami elmúlt. Emberi dolog, megesezt már sokkal.

A vörös férfi (arrogánsan közbeszól): Nincs szükség vizsgálatásra, tévedés volt az egész. Ő tiszta a dologban.

Pál (éleszettel egy pillantást vet a vörös emberre s mintha ott sem volna, folytatja): No, ostoba históriába keveredtél. Az a gazember magával rántott a bajba. Csak emeld fel a fejedet. Ne asszál össze!

mentben Supiló — de undorodunk tőle, mert mi nem szoktunk inni!

S most jó a végzet. A bán, kit apja Rauch Levin aulikus érdeme emelt ide, meg az, hogy más nem volt kéznél — komolyan veszi a dolgát. Másfél év alatt nem kapott embert, miniszteri tanácsosi állásokra, senkit; még főispánok is volt postatisztet kellett hozatni Kolozsvárról s ő mégis azt hitte, hogy ő komolyan bán. Amerre ment, repkedett a tojás s ő virágul szagolta azt. Generális nevetés kíséri, amerre megy, különös rángatózó lépteivel s ő azt hiszi, hogy örömlükben sírnak az emberek. Idegei nem működnek már úgy, mint a hogy egy absztinens emberé működne s ez meglátszik cselekedetein is. Egyszer óriási, lelkes magyar-barátságáról referáltat s másnap forradalmi rémeket lát. Noha semmi sem történik. A nép gyűlöl, mint gyűlöl mindég, de nem gondol forradalomra, hanem téli takarmányra. Rauch vetése ellenben az állami nyomdában van, tehát van ideje gondolkozni s ilyeneket gondol ki.

Jó ember, ha simogatták, ezt sokan tudják, akik már kifizették azóta sormás ügyeket, de nem okos ember, ha a költségvetés után sokáig marad. Ilyen időben belemehet az ember a báni állásba is, ki vár két költségvetést, az elég kell legyen mindégünk öreg napjára, de azután menjen. Fialat gavallér is rendez önszegélyző piknikeket, de erre nem nősi. Ilyen a báni állás jelenlegi helyzete is. Jó pénzért bengrani nem szegény, de már kötni magát hozzá, nem illik.

Svaki csude, tri dana!

Franjő S.

Rankai Zoltán halála

— A halott beszél. —

A hely: Firenze.

A bella Fiorentina. Odament egy fiatal gyerek, aki tanulta az írásművészetet. Még tanulta. Néhány novellával számot is adott róla, hogyan akar és mit gondol erről a kínos-édes mesterségről. Ott tanult, ahol Erdős Renée, meg az ő Erzsébet asszonya éltek különös életüket. Ahol Sulyok Ilda, meg Dalma dy Rózsa pihentek. (Ma Berlinben keresik a magyarzatát a „multnak“.)

Itt élt. Aztán meghalt. Hazajövet megölte magát. Eltemették. Melankóliát emlegettek.

De itt van a Naplója ennek a fiatalon összeomlott tehetségnek. Keserveink élesebben nyílnak fel, mikor olvassuk. Az ok? A nő. Oh, ha nő volna, ha nő volna. Színésznő. Az író örök ellensége. A pusztító tűz. Egvik az író gondolatát teszik tönkre, a másik az életét. Az írók szerettei rendszeren ártalmas bestiák. A multkor egy katonatiszt mondta el, hogyan rántotta be egy színésznő. Kállay Tamást se érte volna rágalom, ha nincs petrás a világon. Egy kis patikus is színésznőért — s milyenért — halt meg.

A vörös (emelt hangon): Kérem, a Viola nem tudott arról, hogy a váltó hamis.

Pál (mindig a lányra nézve): Nem egészen így áll. Itt van a Viola levele, amelyben írja, hogy elutazik a bankárjával, aki megszerezte a 10.000 korona váltókölcsönt. Addig szóba se állt vele. És micsoda „bankár“! Két garas hitele se volt.

A vörös (dühösen): Pardon, de az apja gazdag ember s végül mégis kifizette a váltót.

A nő: Én nem tudtam, mikor aláírtam a váltót, hogy az apja nevét hamisította. Nyugodtan utaztam vele Taorminába — tudod, Pál, az ott van lent, a Rivieran — hát egyszer csak jönnek a karabinerik, bevisznek bennünket a rendőrségre, s ott tartanak négy hétig. Jól bántak velem, az igaz. Te Pál, a felgyűlölt szerelmes lett belém. (Sirva.) Mindenem ráment, hogy kiszabadulhassak. Ügyvéd ott, ügyvéd itt, a mi nálam volt pénz, azt elvették tőlem, az ott is marad. S az én keservesen szerzett aranyaimat el kellett fizetnem ügyvédekre, nem csináltak semmit pénz nélkül. Azt mondták, ilyen lány, mint én, könnyen keresi, fizethet. Ha tudnák, milyen nehezen keresem. Hazajövök, egyedül, bejövök a lakásomba, hát sehol semmi, üres a lakás. Kiabáltam, a ház-mester visszakiabált, hogy a testvéreim megijedtek, jött a rendőrség, a házkutatás, keresték a pénzt. Hiszen, ami volt, se volt nálam, a többi a bankba tettem, a könyv az ügyvédemnél volt. Alig kaptam vissza valamit. A testvéreim olvasták az újságokat, hogy letartóztattak, gondolták, ez nem jön vissza, eladtak mindent, ripsz-rapsz, olcsón. Jaj, megfuzok, ha rágondolok. Most az a csirkefogó költi valahol a drága butoraim árát, tudod, a dugom véglegénye, az a strici. Megbolondulok, jaj, megesz a méreg.

A vörös: De kérem, Viola, ne izgassa magát. Minden jó lesz.

A nő (kiabálva): Te vagy az oka mindennek. Te gazember, te hazug, csaló! Egy ilyen szegény lányt tönkretenni!

Kornai Berta vacsoráiról is fogunk még beszélni.

De ez a halott beszél. Hallgassuk meg. Él nyugodtan s szemlélődik A dy Endre módjára: „A magamfajta nyomorékok csak szemlélődnek és henyélnek“. Érik a jövőre az ember.

Egy napon a templomban melléje áll egy nő, erős és hatalmas. Ránéz. Megszólítja. A fiu — elveszett. Naplója egyenletes vonásaival így mondja:

— A képet nézte ő is. Megszólított. „Szép ez a kép?“ Mily banális kérdés s mily zengő, lázas hangon mondta. Az angyalok muzsikáját hallottam. Tizennyolc éves vagyok. Magyarul szólított meg. Nem tudom, mit beszélgettünk, csak azt, hogy megkérdezte, hol lakom. Megmondtam. Vajon eljön-e az istennő?

Másnap kuszált vonásokkal jelzi: — Itt volt, nálam. . . Enyém volt, enyém volt, enyém volt.

Harmadnap alig olvasható írás árulja el rettenetes küzdelmét:

— Érzem az illatát, amelyet itt hagyott. Itt feküdt az ágyon. Magáévá tett. Szerettem. Soha se szerettem még, csak őt. Baj van, ég a ház. Mi lesz velem? Felgyújtott.

És két nap múlva. Olvassátok: tudtok még sirni?

— Most már tudom, hogy sohse látom többet őt, aki elvitte ifjúságomat, lelkemet, szívemet. Nem jön vissza. Elment innen, nem is bucsuzott. Elvitte minden érzésemet ez a nő s meglölt. Hát lehet ez? Hát ideig-óráig tart ezeküél a szerelem? Istenem. Mint egy eladó utcalányt kihasznált, pedig én a lelkemet adtam oda. Förtelmes játék neki. Nekem az életet jelentette. Nem birom, nem birom. Meg kell halnom a szegényen, hogy elhasznált, mint egy utcarongyot.

És meghalt. Egy nőért, aki „felcsipte“ a templomban s letörülve hánvát, eldobta. Egy nőért, akinek nevét se tudta. Így írja — Kabos Ede ur a tanum, nála volt a napló: — Uránia asszony.

A nemezist mindenki magában hordja. A bűn rem az, amit törvény mond. A bűn: a lelkek megcsontása. A lelkiismeret furdalás a bűnnel együtti születik, egy pillanatban s a nemezist kellő időben beérkezik. Kellő időben. Aki nem tud ellenállni kártevő, hisztériás ösztöneinek — sirni fog. Keservesen. Már egyszer sirt.

Medgyaszay — előre!

A Nemzeti Színházban közelebb több nyugdíjazás lesz. Az öregek a jól megérdemeltbe mennek. Eltávoznak: az éneklő kanonokok és kanonoknék, a kézekvilibristák, a totyogók, a motyogók, a dünyögők, az utódok, a barátom barátjai. Helyükre jön a fiatalok, az élet, az erő. Az első lesz: Medgyaszay Vilma. Ha t. i. Tóth Ede fiának lesz elég sütni valója.

Pál: Menjünk sétálni, Olly, a levegő lecsillapít.

A nő: Nem megyek. Nem merek az utcára kimeni, az emberek meglátnak s nevetve mutatnának rám. Senkire köszön, csak gunyosan mosolyognak. Az „Egy kabaré“-ba se mehetek, nem vesznek fel. A nyomdász vigyorogva állott elém az utcán: „Hát kicsikém, jó a dutyó? Ejnye, ejnye, nem is tudtam, hogy ilyen rossz nő lettél“. Lenéznek, leköpnék mindenütt. Azt mondják, hogy hübbe viszem az embereket, megromtom a fiatalokat. Ugy néznek rám, mint egy bélpoklosra. Pedig én nem tettem semmit. Ez a vörös gazember csinált mindent, menjen innen kifelé, ne lássam többet. Maga miatt megyek tönkre. Ez volt az első, de az utolsó is.

A vörös (izgatottan felkel, keresi a sértő szavakat. Az ajtóban visszaszól: Sajnálom, hogy ilyen közönséges lányért követtem el . . .

A nő (tárcáját hallja utána, de az ajtó éri. A tárca leesik, egyet csörren): Ez az utolsó pénz, a mit kerestem. Mégsem való vagyok kokottnak. Megfogtak, tönkrementem. Nem értem én ezt a mesterseget.

Pál (gyöngéden): S mihez kezdesz most, Olly?

A nő: Viola. Ismét Viola. Vége a pezsgőnek, nem is igen hívnek. Az olombányába, a piszokba nem tudok visszamenni. Hanem elmegyek virágot árulni. S te veled mi van? Lám, lám, milyen csinos vagy s jó a színed.

Pál (csöndesen): Már van dolgom, révbé jutottam. Erkölcsei tőkét gyűjtöttem mindig. Most kamatozik. Ezé a jövő. A becsület mindig megadja a kenyeret s a nyugalmat.

A nő (értelmetlenül néz rá. Most veszi észre, hogy semmi közük egymáshoz.)

Tótok, horvátok

— Vannak Magyarországon. —

In szegin, tót legin . . .

Egy francia folyóirat, a Mercur de France felfedezte, hogy tótok is vannak Magyarországon. Ezeknek a tótoknak igen fejlett az irodalmuk, vannak költők, írók, hősköltemények, époszok. Éposz? Mi az?

Ugy érezzük, mintha egy elásott, eltemetett földalatti világot fedeztek volna fel. Hogyan? Itt Magyarországon van tót irodalom! Tót? Ki hallott róla, ki olvasott tót verseket magyar fordításban? Én nem, hát te? Te sem. Senki sem. Az Akadémia alszik s a könyvtolvajokat hizlalja. Egész könyveket lopnak el a „tudósok“. Majd bolondok, hogy a tótokhoz menjenek, mikor Rákosi Jenő is azt mondta, hogy a tótokhoz semmi közünk. Ugyan az oroszokra értette, de így értik a „tudósok“.

No, de van itt irodalmi társaság is annyi, mint a kurta kutya. Petőfi Társaság, annak elég Petőfi, azt se érti, meg Sas Ede (ismeri őt?). A Kisfaludy Társaság? Hát igen, ez él még? Nem él. Már meghalt. Csak tagjai vannak, végtagjai. Se feje, se agyveleje. Itt a tótok hiába kopogtatnak.

A Budapesti Szemlében, aki tudja, mi van, az nem erre a világra való. Wather-Club papirt nem olvasunk, se te, se én. Ott lehetnek tótok, még lengyelek is, de azt senki se tudja. Berkó Miklós se (ez Gyulai Pál, Malónyai Dezsője). Erről az a gyanunk, hogy olvasni se tud, korrigálni még kevésbé. Egy ember akadt, aki végigbongészta Berkó ur könyvét: jelenleg Frimm Jakabnál van. Gyógyíthatatlan.

Hol vannak hát a tótok, a kutyafáját? Mit irnak, miért lelkesednek? A Pesti Naplóban Rilke Mária Hermaphrodita verseit, Krüzsélyi Zsiki verseit olvassuk; Falba nevis (vagy Rouge et blanc) urhölgy ír, meg Advenerica cronica versel; az Icsi Géza megverseli „ötét“, aztán megint Hugo von Hoffmannsthal, Rilke-Bilke, Lengyel Lajos (vagy Biró Géza?) Szebenel Wilde-Béni, Peterdei Adolf, Gelléri Oszkár a deltával és furóval, a szapora Kosztalányi, végül Emil öcsém (erőlködöm, de hasztalan) és Bálfy G. (oda van írva: vers.) Gáboros Mária (az Imperiálon, vagy muszáj mindig írni, ha katonatisztet látok) és a kis poloskák, akik behurcolják az irodalmi szemetet s ezt a szép Várost lebutítottárukkal elarasztják. (IV. kiadás.)

Ezek is tótok, magyar tótok. Nem az igaziak.

A „Nyugat“-ban legalább Schöpflin Aladár magyarul, magyarosan, a mai kulturát tükröztető gondolkozással mutatja, hova megyünk, mit akarunk, mik vagyunk. A többiek temetnek. Eltemetnek egy egész irodalmat, a tótokét. Persze, jobb, könnyebb rossz verseket írni, külföldiekkel lefordítani, mint utána nézni, hogy itt, bennünk, köztünk él egy faj, amely szellemileg erős. Ki tudja, milyen erős? Tán erősebb, mint mi. Talán kiver a házból. Nem tudhatjuk. A fiuk, a lányok morzsolgatók kis Pósa-versesekéiket. Szomaházy elarasztja a világot vég-hossznélküli csevegésekkel s egy faj az elátkozott, földalatti mélységekben lassan készül a vendég magyarság legyőzésére s kiverésére. Könnyen fog menni. A mi irodalmunkat ismerjük. Ezt, ezt az irodalmat megérhetik a tótok kása helyett.

A tótok, akikről ennyit tudnak írónk, tudósaink, verselőink:

In szegin, tót legin . . .

Mindig krumplit zabalnyi,

Kapalgatnyi, kaszalgatnyi,

Mindig krumplit zabalnyi.

Oh, ez épen elég.

II. Horvátok.

— Mit csinál most, — kérdezte tőlem egy liju honatya, öreg jászsz.

— Szociológiát tanulok. És maga?

A képviselő kézzel-lábbal tiltakozott; Petőfit idézte (hol hallotta, ugyan hol?):

Nem írok, nem olvasok,

Én magyar nemes vagyok.

— No, de mégis? — ismételtem.

— Ugyan kérem, mit gondol. TóthJános se tud többet, mint én, mégis államtitkár.

Igy szóltam.

— Nézze képviselő ur, a horvátokkal sok baj lesz. Mi nem tudjuk, mi a bajuk, ugy, messziről. Lehet, hogy egy néhány gyáralapítás, vállalat, egy kis kenyér, közelebb hozná őket a magyarsághoz. Bizonyosan éhesek szegények. Ezért olyan mérgek, hogy Varasdou, az ősi magyar városban, már magyar családot nem tűrnek. Ajánlok valamit. Menjen be a képviselő ur, mint Gratz Gusztáv dr. ajánlotta, s nézzen körül. Háttha megtalálja a horvát kérdés nyitját. Menjen (sugtam szüggerálva).

A képviselő köpött s ordított:

— Bajba akar engem dönteni? Még rájönnek, hogy igazuk van s nem szidhatnám őket, mint a

a közönségnek. Nekünk igen. Egy-egy megfigyelés jó s ötletes. A többi hozzá van ragasztva, s csak az írásképeesség kétségtelen.

Ellenben mint kabaré-író elsőrangú. Ki ne mutatna Bachón:

No kérem, remélem, rám ismer talán,
Ámbár most nincs rajtam a díszegyenruhám.
Galléromon kis lant ragyog,
És mégis tisztí rang vagyok,
Több vagyok, mint a hadnagyok
És még se kapitány.
Pálcát forgat e fehér kacsó...

Nemde, jellemző?

Aztán a Lloyd munkatársa:

Nem vagyok én bankok főigazgatója,
Nem vagyok én, tudomisen gróf.
Nem vagyok én tagja a főrendiháznak,
Sem az államgépezetben sróf.

Tökéletes. A legszebb azonban a Weidinger bácsiról szóló kuplé:

Bocsánat, tisztelt publikum,
Önökhez hátrafele ha beszélek.
De oly igaz, mint itt a kezem,
Hogy Weidinger a nevem.
És tapsolok, ahogy fizetnek.
Tenyerem, tapsom harci zászló,
Ismeri Mäder, Beöthy László.
Zeng a terem, ha tenyerem verem,
Mert a tenyerem a kenyerem.

Mennyi ritmus lüktet, mennyi erő van e sorban:
Zeng a terem, ha tenyerem verem...

S mennyi igazság:

Mert a tenyerem a kenyerem.

Kár, igazán kár, hogy a novelláira adta pompás daltermő tehetségét. Ez a dal több elismerést hozott neki, mint eddig megjelent elbeszélései, a melyek azt bizonyítják, hogy az ember nem fejthet ki egyéniségében nem rejlt tulajdonokat, s nem lehet elbeszélő, ha nincs egy csöpp fantáziája, élménye, egy csöpp szíve sem. S a levegő mily fontos itt. Ami Bródynál erős, nála semmi. Nem magyar a levegő, nincs semmi levegő. Lehet norvég, spanyol, olasz bátran. Talán olasz nem. Olasz — égő fantázia nélkül. N'existe pas.

Eredetileg szövetkezeti igazgatónak indult. Ugy mint Arany László, aki addig föl se tűnt, míg ki nem vitték az iradalomból. De Molnár megmondta a dolgot. Majd aztán. Pedig jobban járt volna. A szövetkezetbe előbb kell bemenni. De ami késik, nem mulik. Pénze van, kezelni tudja. Voilá!

Hogy áll e sikerus ferencvárosi? A mese meg-méltódott. A sas szárnya alá bújat a kis ökörszem s a sas felvitte a magasba, a felhőkoszorúzott csucokra. Ott elfáradva megpihent a sas. Jókora utat tett. A kis ökörszem nem volt fáradt. Hirtelen felrepült még magasabba s lenézte a sast. Talán azt hitte, ő is sas.

És a nagy, barna sas fil ma is a csucsokon. Akkor is ott fog ülni, mikor az ökörszem már leest. (A sasmadár neve Bródy Sándor. Dícsőség a valóban nagyának, aki a szeretet kincsét gyűjtötte magának s akit pénz nélkül is mindenki szeret.)

— A villamos városi vasút igazgató tanácsa szombaton délután tartott ülésében boifai Hüvös József udv. tan. alelőnök-vezérigazgatót egyhangúlag, az elhagyat Falk Miksa helyére elnökké választotta.

— A kereskedelmi bank külségi kötvényeinek rendes sorsolását e hó 25-én, pénteken tartják meg.

Récsi löversenvek.

I. Haromévesek gátversenye. 1. Gara (Csompora), 2. Validol, 3. Rgdostó. Tot. 10:37, 20:35, 31.

II. Kétévesek eladversenye. 1. Eszemadta (Pretzner), 2. Dabas, 3. Alabárd. Tot. 10:37, 20:27, 28, 28.

III. Gagaverseny. 1. Fantome (Tarál), 2. Mortimer, 3. Bácsi. Tot. 10:22, 20:35, 58.

IV. Jubileum-díj. 1. Kármendő (Szente), 2. Köttingbrunn, 3. Matschaker. Tot. 10:22, 20:23, 23, 23.

V. Handicap. 1. Menotte (Baumgartner), 2. Bisamberg, 3. Loredan. Tot. 10:85, 20:59, 39, 95.

VI. Akadályverseny. 1. Juhar (Fejes), 2. Hársas, 3. Marie Louise. Tot. 10:32, 20:33, 54.

VII. Bealen-Handicap. 1. Pali (Baumgartner), 2. Agar, 3. Pengő.

Szalmári löversenveket vasárnap, szept. 27-én tartják meg.

Véres szocialista tüntetések

Napról-napra élesebben és veszedelmesebben fejlődik ki az a társadalmi harc, a mit a szocialisták vívnak meg a kormányhatalommal.

Az előcsatározásokat már ismerjük. A múlt hét rendőri krónikája bőven foglalkozik a szocialisták dolgaival, a tüntetésekkel, a rendőri brutalitásokkal, de hogy ezeknek folytatása is lesz, az több, mint bizonyos. Ma, hétfőn este tüntető felvonulást akartak rendezni a szocialisták, de a főkapitány nem adta meg erre az engedélyt.

A szocialisták elhatározták, hogy megtartják s hogy formát is adjanak a dolognak, a főkapitánytól azt kérték, hogy egy fáklás, illetőleg egy lampionos menet tartását engedélyezze nekik. A főkapitány erre a kérésre a következő határozatot adta ki:

Határozat.

„Vantus Károly, Buchinger Manó és Schwartz Gábor budapesti lakosok hivatkozással a 9866ik. eln. 908, számú, a f. évi szeptember hó 21-iki estére tervezett tüntető felvonulás betiltása tárgyában hozott határozatomra bejelentik, hogy ugyanazon az utvonalon és ugyanabban az időben fáklásmenet, illetve lampionos menetet szándékoznak tartani.

Ezen bejelentést tudomásul nem veszem a szándékolt fáklás, illetve lampionos menet megtartására a fent hivatkozott határozatomban kifejtett okoknál fogva a rendőrhatalom engedélyt meg nem adom.

Budapest, 1908. szeptember 20-án

Dr. Boda Dezső
főkapitány.”

Tegnap vasárnap este néhány helyen volt összejövetel a szocialisták és a rendőrség között, nagyobb verekedések, vagy botrányok azonban nem voltak. A szocialisták azonban erősen fogadkoznak, hogy megtorolják a betiltásokat és hogy hétfőn este véres tüntetésekre van kilátás. A közönség mindenestre okosan teszi, ha nem tartózkodik ma este az utcán, mert az előforduló kellemetlenkedéseket igazán senki sem fog felelősséget vállalhatni.

A budapesti löversenyek csütörtökön délután kezdődnek.

— **Ahatárszéli affér.** A budapesti 32. gyalogezred főhadnagya Precup Simon a gyimesi felső vendéglőben ebédelt egy szép nyári napon. Nagyon rossz ételt kapott, amin rendkívül bosszankodott. A helybeli intelligencia észrevette ezt s annál inkább dicsérete a szép korcsmárosné főztjét. Eppen arra vitték a látogatók könyvét. A hadnagy elkérte s beírta, hogy Azsia határán sok az ayalágyult. Másnap Schreiner M. romániai ügyvéd a könyvbe sértő kifejezést írt be Precupra, aki tegnap, vasárnap reggel elutazott Romániába, hogy megtorolja a rajta esett sértést.

Modern betörők

A rendőrség két veszedelmes betörőt tartoztatott le. Ezek Traube József, aki hatszor és Wiesemberger Ferenc, aki négyszer volt már betörésért büntetve. A betörők most lakásfosztogatásra adták magukat, még pedig egy egészen új módszer szerint. A hajnali órákban közvetlen kapunyitás után besurrantak egyes házakba és olyan — többnyire előkelő — helyekre nyitottak be, ahol tudták, hogy a családok a gazda családja is 8–9 óráig szokott aludni. A hajnali betörők aztán az ebédőt, szalont vették megmunkálás alá s az értékes dolgokat elemelve, csendben eltávoztak. Hét helyen sikerült nekik ezzel a rendszerrel több ezer korona értékű ékszert, ezüst és ruhaneműt elemelni. A károsok: csetei Herceg Péter báró (Andrássy-ut. 93.), Haggennmacher Róbert (Lipót-körút 11) Oppenheim Henrik földbirtokos (Városliget-fasor 28.), dr. Déri Jenő gyáros (Bulyovszki-u. 13.), Grossmann Vilmos mérnök (Nagy János-u. 43.), Kohn Sándor földbirtokos (Andrássy-ut. 42.), dr. Hunnersberger Miklós kir. járásbíró (Akadémia-u. 5.) A betörők álnéven laktak a Csángo-utca 5. szám alatt s három orgazdájuk volt. Az egyik Engel Izsák, kinek a Lipót-körút 17. szám alatt van ékszerüzlete, a másik Rottenberg Schahner Wolf akácia-utcai ócska-ruhakereskedő. Ezek ellen a rendőrség az eljárást megindította.

Egy festőművészno megismételt öngyilkossági kísérlete.

Alig néhány héttel ezelőtt sokat beszéltek a fővárosban egy szenzációs szerelmi drámáról, a melynek főszereplői ifj. Gundel János és Grünblatt Máthé Ilona festőművészek voltak. A két fiatal, tehetséges művészlék tiszta szerelemre gyulladt egymás iránt s mikor belátták, hogy a családi, vallási és egyéb okok megakadályozzák azt, hogy egymáséi legyenek elhatározták, hogy a halálban fogják megkeresni az egyesülést. De ott sem találták meg. A kétfős öngyilkosság nem sikerült. Gundel Jánost ugyan rögtön megölte a gyilkos golyó, de Máthé Ilona gondos ápolás után felgyógyult és szülei azon iparkodtak, hogy feledtessék vele a szomorú eseményt; és rávették, hogy újra a művészetnek szentelje magát. A fiatal, szép leány már-már megvigasztalódottnak látszott, mikor egy három héttel ezelőtt édesanyjával faluról a hová a sanatoriumból ment, visszaérkezett. Sok vázlatot készített és azoknak kidolgozásához fogott. Szorgalmasan dolgozott, amióta visszajöttek a fővárosba s ki sem mozdult lakásáról, vendégeket, rokonokat nem fogadott. Szülői azt hitték, hogy leányuk már megvigasztalódott, hogy lelki egyensulya már helyreállt s örültek, mikor látták festeni. Azt nem sejtették, hogy a vászonnól a könyvek háromszor mosták le a festéket s hogy míg egyedül ült a készülő kép előtt, hányszor zokogott fel hangosan, siratva szerelmét.

Tegnap — vasárnap — délelőtt kiapadtak a könnyek a lány szeméből és ugyanakkor megszületett benne az az elhatározás, hogy követni fogja szerelmét a halálba. Egy régen rejtetett Browning-revolvert vett elő, ... még egy pillanat — eldördül a lővés, a leány eszméletlenül roskadt le ugyanarra a helyre, a hol nemrég vőlegénye lehelt ki lelkét.

A szájába lött, mert a szívet szerelmmel és egészben akarta átvinni szerelmének, — a golyó fejét roncsolta szét. A gyorsan hívott mentők a Hercei sanatóriumba vitték a boldogtalan leányt, aki most ott vivődik a közeljövő halálal. A szerencsétlen leány sorsa iránt általános volt a részvét.

Vendéglők, szállodák

I.

A vasuti vendéglőkről tudjuk, hogy rosszul főznek, maradékokat adnak. Az utas bosszankodik, nem eszik, csak fizet. A külföldi ételművelés, ami a „restaurációkban” történik.

Hogyan van ez? A hus jó, a főzelék jó, a só jó, hát szándékosan rontják el az ételeket? Bizonyára így lesz. Udvariattalan, előzékenységnélküli vendéglősökre van bízva az idegenforgalom. A keleti pályaudvar vendéglőjében (a Nyugatban) Schuster kifogástalan az árak a legjobbak, legmagasabbak. Az étel? Uraim, vendéglős urak, vigyázzatok egy kicsit az ország hírére. Vagy más vendéglős, vagy más szakácsné. Így nem megy tovább. Mi leszünk az új Pázmányok, s kimutatjuk, hogy hol bűdösödik a hal. A fejtől, vendéglős uraim.

Aki nem lakhatik a Hungáriában, meg a Royalban, mert nem bírja, az elmegy a Páris-szállóba, az Orient-be, meg az Adriába, az új Keleti pályaudvar szállóba, sőt az Aranyas-ba is. Jó, jó, régi butorok, éves, régi piszok, régi szag. De a szobalány és szolgáló a folyosón kora reggel éktelen lármával „cséveg”. Ez csak ilyen szállodákban van. A vendég barom, hogy türi. Az idegen ámul és azt gondolja: Balkán.

Mikor elmegy a vendég, — ez fáj nekem is, neked is — odaáll a szobaasszony, akit addig nem látott s borralalót kíván. Miért? A piszokért vagy a lármáért?

Piszok, bűz, láрма. Ez a budapesti kisebb szálló nevezetessége Panaszkönyvet, utasok! Több figyelmet, szállodások!

Az iskoiból.

— Korkép. —

Tanító: S mi lesz belőled, ha felnősz? Mi akarsz lenni?

Fiu: Budapesti iassz a ligetben.

Keller B. Lipót utóda

HELLER JAKAB

Budapest, VIII., Rákóczi-ut 13. szám.

Az őszi idény beálltával ajánlja

dusan felszerelt úri-, fiu- és gyermek-ruha raktárát megtekintés végett

== Vétel nem kötelező! ==

A talpa szállítás

A magyar államvasutak talpa-szállítását a Darvas és Laroche cég nyerte el, holott a legkedvezőtlenebb volt az ajánlata. Ezzel 25.000 waggon fa került az igen szerény cég kezébe.

Ezt az üzletet Mihelyi Lajos dr. ügyvéd járta ki a cégnek. Ez ügyben tizenhatszor kilincselte különböző helyeken s támogatta őt Sélley Sándor ny. államtitkár. (. .)

A cég, amint megkapta a talpát, Nagyváradon megvette a Breider-házat, amely a tavasszal beomlott. Az építője volt Szász Róbert szabadkai mérnök, a Schön bankigazgató fia. Ez a bank 280.000 koronát adott a Breider házra, amely a Darvas és Laroche (. .) cégé, amelyben Mihelyi Lajos (. .) ingyen iródát kap. A V. E. N. E. M. dicsőségére!

Állami tisztviselők

Benedek elnök ur címére.

Az állami tisztviselők panasza türethetetlen. Fizetésük annyi, amennyi ezelőtt husz évvel.

A megélhetés azóta szörnyen megrágt. A családok szaporodtak.

A hivatalnokokat eskü köti. Nem sztrájkolhat. A törvény bünteti: Hát csak kérhet. Azt is lassan, lassan, lassan . . .

Méltóságos ur, Benedek Sándor közgazgatási bíró ur. Röviden: hajlandó-e az Állami Tisztviselők Országos Szövetségében valami komoly akciót kezdeni a tisztviselőkért? Hajlandó-e kötelességét teljesíteni, amiért őnt megválasztották? Az elnökség nem tréfa s nem cicoma. Egy hadastyánegyletben több tér nyílik a személyes hiúság kielégítésére.

Vagy: ha nagyon kövér méltóságod s nehezen lélezkis, szuszog, ne erőlködjék.

Mondjon le. Mondjon fel. Menjen.

Válasszon, de gyorsan. Ember kell a gátra.

Pincérvilág

A Napló a pincérek közt elkeseredéssel dúló harc megszüntetésére immár harmadizban szólal fel. A béke érdekében, amely a pincérek és a szakszervezet közt folyik. Multkorai cikünkre megszólal most Magyarits Agoston, a sárgák főnöke s a következőket mondja a Naplónak:

Osztozom Czakó ur véleményében. Én is a béke híve vagyok. Az voltam mindig. Nekünk, mint Czakó ur helyesen írja, pincéreknek nem volt bajunk egymással s nem is lesz. Hiszen itt a Czentrában három vörös pincér dolgozik velem s panasza nem lehet okuk. A bizalmi férfi rendszer tultengése volt az ok, amiért különváltunk s helyükbe a választott bíróságot hoztuk be. Én már azelőtt javasoltam, hogy szervezkedjünk tisztán gazdasági alapon, a szociáldemokrata-párt keretén kívül, a magunk jóvoltáért. Ha a vörösek ebbe lemennek, kész a béke. Esetleg megmaradhatnak is, mi is. Átiratokban érintkezhetünk egymással. Ismétlem: nekem mindegy — Bányai Elemér ur a tanum — vörös vagy sárga, csak végezze a dolgát. Nekünk, pincéreknek nincs egymással bajunk s érezzük, hogy együvé tartozunk. Pedig a kollektív szerződésből minket, fizetőpincéreket kihagyott a szakszervezet. Ez nem baj. Azért mi ott leszünk, ahol pincérség jóvoltáért valamit kell tenni. Én is óhajtom a békét s remélem, hamar meg is lesz s reparáljuk a sok hibát, amit elkövettünk."

Ki áll hát a béke útjában? Pincérek, kezét fogni, kezét fogni egymással. Barátságosan. Szépen. Ahogy jóra való emberekhez illik.

Beszélgetés a Newyorkban.

Vadász (egy szélhámoshoz): Mit tartasz a vadászatról?

Szélhámos: Barátom, én sohasem vadásztam másra, mint őt koronára.

A mi keserveink

II.

A „cugos“-cipőjű vidékiek közül a nyomoruság egyet felhajtott Budapestre. Asszony vagy férfi volt ez az újságíró, mindegy. Bródy Sándor jószívvel elküldte Gelléri Mór nagyságos urhoz.

Kártyázott. Jól halt a „Magyar Ipar“ annak, aki érti az ipart. Idegeskedett.

— Jöjjön a lakásomra. Tudja, hol lakom.

Az újságíró elment. Nem találta. És nem találta.

Hát lement az Újságírók Egyesületébe. Ott Cziky Lajos fogadta:

— Okmány kell, fiam, okmány, igazolás s megymás.

Elment okmányokért. Szaladgált.

Negyednap Gelléri nagyságos urat megfogta:

— Uram, éhen halok. Az Otthonnak van pénze újságírók részére. Azért adják a jötevé adakozók.

A szabadkőműves végre feltámadt a királyi tanácsosban. Óvatosan nyult bele erszényébe, degez tárcájába s kivett egy pénzdarabot.

— Itt van. Többet nem adhatunk a vidékieknek. Ez is csak kegyelem.

Szól és tovább hízott.

A vidéki, a „cugos“-cipőjű, elpirult. Ezek még tudnak pirulni. Nem királyi tanácsosok. Nem fűzős cipőjűek, akiket 50—100 koronára segél fel az Otthon mindnyájunk pénzéből. Nekünk adták.

Ez — öt forintot kapott.

Éljen a Világegyetem Nagy Építőmestere! Ötször éljen! És éljen a kártya és a „Magyar Ipar“! És pusztuljon a szegény újságíró.

De azért a londoni kiállítás, hiába fáj a nagyságos urnak, mégse Gelléri Mór rendezte. Nem kell azért féltetni Gelléri urat. Ha nincs is magyar ipar, van „Magyar Ipar“.

Éljen, éljen, éljen!

—6.

Színészvilág

II.

Hollósi Somogyi Lászlóné.

Hallom, hogy az öregek herzenkednek, mert a fiatalokról beszél a Napló. Az ő öreg barátinők nem tudják elviselni a gondolatot, hogy a fiatalok élnek és élni akarnak. Pedig mi nem bánjuk a 96 éves naivákat, a 169 éves vigjátéki szubretteket, az ezeréves drámai hősnőket, sem a karlsbadi kura után is 86 kilós Juliákat (óh, Romeo, szeretlek), sem a tultengő Margitokat (nem vagyok sem szép, sem kisasszony). Nem. Mi még arra is vigyázunk, hogy ha beszélünk, akkor a fiatalokról beszélünk. Gyertek, édes, zavaros, kedves fiatalok, tiétek a Napló és a jövődö.

Ez is 17 éves. A les Saltimbanques leánya:

Még olyan ifju vala,

Alig tizenhat éves,

S nem tudta, a szerelem mily édes . . .

Aztán belevezett egy házasságba, de volt gondja rá, hogy közben letegye vizsgáit. Mert a házasság csak házasság, a színészet ellenben az ő szerelmeseinek örök láng és fény. A házasság eltűnt s elmondhatta az operettel: Leány vagyok, leány vagyok.

Kellenek ezek a fiatalok, mert már kiölték őket az öregek. A szinpadról. Nincs primadonnának s nincs is remény arra, hogy egyhamar legyen. Akit elűztek, kikérgettek, elnyomtak a Nemzetinél, a Népnél, a Vignél, a Királynál, ha bele nem savanyodott az ottani életbe, mint Török Irma, Nagy Ibolyka, Porzsolt Kálmán felsége: Gazsi Mariska, az a vidéken megöregedett, vagy férjhez ment, mint Ámon Margit. Volt olyan is, mint Paulay Böske, aki hozzávénuilt anyáihoz. Olyan gyilkolást vittek véghez a magyar színészet csucsain, hogy ettől nyög Hunnia művészete. Mig ezek, a maiak, megérnek, addig be kell érniük a petrósokkal, a színészlányokat ruházó kornaikkal. Ha ló nincs, jó . . .

Igen, miről is van szó. A fiatalokról. Nos, hollósi Somogyi Lászlóné a neve. Igér. Sokat. Nem kenyérkereset hajtja, hanem az a bolondos, égő vágy, amely Déryné s a többi igazakat. A neve? Egyszerűen ennyi: Kádás Mariska.

III. Artisták.

Párisban a színházigazgatók s variététitkárok évente egyszer közös vacsorára jönnek össze s itt beszélnek meg az év programját. Ami annyit jelent, hogy ott a színész és artista egyforma. Nincs különbség köztük. Ma az artista a Ra-Ta-Plan-ba lép fel, holnap már a Théâtre Antoineban, a színész ma a Clugny-színházban szerepel, holnap a Bouffes Parisien-ban. Az át lépés egyszerű s könnyű.

Nálunk? Szinte lehetetlen. Az artista a „mulató“ rabja, sőt a „mulatók“ kartelleje határozza meg, hogy mennyi legyen az ára egy rabszolgának. Egy artista lett színész: Vágó Géza, az is igazgató, az Intim-Szinpad igazgatója. Egyet, Rott Sándort a Király-Színház akart szerződtetni 12.000 korona fizetéssel. Rott azonban a maga szemétdombján kap-

pan ma is. Ellenben a kapzsi Rózsahegyi kabarába akar menni. A Nemzetiből!

Óriási esemény, ha a pincéből a földszintre kerül az artista. Gerő József és Ricza Giza (mily izléstelen e név egy kedves leánynak) a Steinhardt-mulatóból a Folies Capriceba kerültek. Orrriási! — mondták irigykedve a föld alatt maradtak. Színházba — egy se kerül. Jobb nekik is, a közönségnek is.

Egy kabarába került. Addig Antal Erzsé volt a szép és jóhangzású neve ennek az érdekes, energikus arcú leánynak. Most a László Rózsi-féle kabarában van. Nehogy azt higylék, hogy ő az Antal Erzsé, hát felvette a következő nevet: A. Antaly Erzsé. Kisasszony, nem kell már szégyenkezni, hogy artista volt. Mondja meg László Rózsinak, hogy különb legények az artisták, mint a kabarák. Az artistánál első a művészet, a képesség, enélkül kifütyülök. Azután jön, ha jön, nem éppen mindig: a disznóság. A kabarák pedig — mint Ambrus Zoltán írja valahol — csak szomorú disznó és alig más. Minden artista lehet kiváló kabarák, de a kabara — mifene — sohase lehet artista. Ami jó volt az orfeumban, azt felszitta s utánozta a színház Küryvel, Fedákkal, ami rossz és alias volt, azt elvitte a kabará. Ezt mondja meg a kisasszony László Rózsinak.

Most már művészet kell az orfeumban. S mily kicsi a fizetés. Régen Saint-Germain kisasszony bukkokkal tapétáztatta ki a szobáját, ma az „ég hadserege“ alig él meg a fizetéséből. Még a táncosnő se. Azok, akik a mi álmainknak testet adnak, gondolatimat elringatják, a Casino al-pariban nyomorognak. Ki emlékezik a Hermin esetre, aki tudóvészbe esett s táncolnia sem volt szabad? Beh sok Hermin pusztul így el: táncolnak, táncolnak, táncolnak — — — három lépésben — — — és aztán meghalnak.

Ez a szomorú vége az artistának. Azurból hullanak a sötétségbe.

Cigányok

— Hegedűjével hódítson. —

Izléstelen asszonyok még mindig a tébolyodott hercegnőket majmolják s a Badacsony-kávéházban a különben jóra való Nyáry Rudit imádják, aki csunya fejből olyan pillantásokat vet a derék, selymes, kövér asszonyokra, amelyekért meg lehetne ölni egy más férfit. A feleség a banda melletti ablakból közömbösen nézi ezt a játékot s azt gondolja, hogy ez az ütlethez tartozik. Az asszonyok pedig a cigányt nézik s nem a muzsikát hallgatják. Utálatos. Ha cigány volnék, fujnék az ilyen hallgatókra, a megtévelyedott bestiákra, akik uraik, fene, még nem is férjeik szemeláttára, félre nem érthető módon adják tudtára a hegedű gazdájának, hogy cigány kell nekik.

Szász Zoltán hiába intrikált a cigányok ellen, hogy kiábrándítsa a megvadult nőket s a konkurrenciát csökkentse, a cigányok ma is elsórangú cikk az urnők szemében. Bezzeg Kóczé Antal nem hederit a nőkre, ripacos arca kemény, hideg, mikor játszik. Sem Sovánka Nándor nem kacérkodik, hiszen nem Bachó István ő. A hegedű a fő s nem a pillantás.

A legboldogabb Vörös Elek, akinek néha az egész Orfeum-kávéház nótával kíséri a hegedűjátékát s a nők nem Eleket, hanem a nótáját szeretik. Vörös Ferinek is van hallgatója. Ezek nem divatcigányok. Van olyan, aki sólyomszemekkel néz jobbra-balra. Ez Rigó Jancsinak hiszi magát s nem csalódik. „Buknak“ rá a nők. Üzletet csinál.

A cigány kimuzsikálja lelkükből a töviseket s vigaszt, élvezetet csöppent belé. Orvosunk, barátunk. Ne legyen egy cigány se eladó fiu, mert oda-jut, hogy az Ó-utcában homosexuális férfiak hívják be „egy szóra“. Játszszék a cigány s ne spekuláljon a nőkre.

A magyar cigány a magyar ur barátja volt. Vigyázzanak, hogy ne legyenek „női zenekar“, akiket nem a játékuért hallgatnak, hanem azért, ami a „játék“ után következik.

Hegedűjével a cigány ember, anélkül selyemfiu . . .

—6.

Válság a Ganz-gyárban

A Ganz és Társa budapesti villamos cégnél változásokról beszélnek. A hír az, hogy Asbóth Emil vezérigazgató megválnék állásától, mert az Allgemeine Elektricitäts-Gesellschaft berlini cég társult a Ganz céggel, s mikor kiismerte a cég összeköttetéseit, el is szedte azokat. Azután elvált.

Helyébe Kornfeld Pált, Kornfeld Zsigmond fiát lániszozták.

Miben áll a dolog, nem sikerült megtudni. Az, hogy Asbóth ur könyvelő volt s így jutott az igazgató állásba, ez nem lehet gáncs, sőt dicséret. Valószínű, hogy az érdekek sulya nyomja előtérbe Kornfeld Pált. A személyi válság természetesen nem érinti a gyár és az üzlet menetét.

A feleség boszúja

— Nem mégy randevura. —

Nagy riadalom volt a Csikágóban vasárnap. Egy István-uti házból furcsa alak rohant keresztül az utcán. Az alakon a kabát ujjai könyökig értek, nadrágja pedig térdig. Így szaladt végig a forgalmas uton a legközelebbi szabóüzletig, ahova bemenekült az utcagyerekek elől, akik hangos „Ujjél!”-kiáltással kísérték. Itt felöltözött s elment.

Az eset előzményei ezek: M. K. iparosról észrevette a felesége, hogy pár nap óta roszban tőri a fejét. Míg ő nyaralni volt vidéken, addig a férj az asszony egyik barátnőjénél keresett vigasztalást. Mikor hazajött az asszony váratlanul, még nem tudott semmit. Este volt. A vizontlátás örömei után lefeküdtek s elaludtak. De az asszony nem aludt. Felkelt és átkutatta a férj ruháit. Egy levelet talált, amelyet barátnője írt az urához. Így hangzott a levél:

Drága Kuli,

ma nem lehet, de holnap reggel nincs itthon az uram, gyöhetsz, várlak a kópánál.

Ölel

Toncsi.

Ez a Toncsi az asszony barátnője volt. Az asszony először skandalumot akart csinálni, azután egyet gondolt.

Levágta az ura kabátjának s nadrágjának szarait s nyugodtan visszafeküdt az ágyba. Az alvó férj mitscmit sejtett.

— No, most menj, ha tudsz, a randevura.

Reggel a férj sebtiben felöltözött s kiment az udvarra. Akkor vette észre a megrövidített ruhát s rohant a szabóhoz. Az asszony pedig a levéllel szaladt a barátnőhöz.

— Megjöttem. Hol a kappan? — kérdezte szikrázó szemekkel.

A másik asszony ijedten kérdezte:

— Micsoda kappan?

A feleség előrántotta a levelet s ráütött:

— Ami itt van a levélben, amivel az uramat várod, te csábító, te rosz.

Ezzel belemarkolt a másik nő hajába. Ez kétségbeesetten sikoltozott s védekezett:

— A levelet én írtam, de nem kappannal vártam.

— Hát? — kérdezte a feleség kíváncsian.

— A kappunál; roszul olvastad.

A feleség eleresztette a barátnő haját és sajnálkozva mondta:

— Ha valaki nem tud helyesen írni, ne hívjon randevura senkit. Külömben megnyugtathatom magát: ha a kappan nem a levélben van, akkor az uram az a kappan.

Hozzátette:

— Én tudom.

Ezzel elment. A férj még ma se jelentkezett a kápanál.

Pro Memoria

Az már szent, hogy ami magyar, az a legutolsó. A mi szemünkben. Hej, ha spanyol, svéd vagy maravéd, körülnyaldossuk pirosuló nyelvünkkel az idegen postentumot.

Nagy dolog Rostand L'Aiglonja, a Sasfiók? Nagy. De nem áll közel a lelkünkhez. Nagy az a törekvés is, amely külföldön most terjed. Hogy az uralkodókat, fejedelmeket, mint vérből-husból való embereket állítsák be a színpadi cselekvénybe. Nagy dolog.

Feljegyezzük: Bródy Sándor már akkor megpróbálta, fényesen megírta, még mikor a külföld aludt. Ha elfelejtette volna Budapest innen-onnan összeverődött, nemzetietlen közönsége, ideirjuk a sikertelenségével kulturánkat jellemző darab címét:

Királyidille.

Régen volt. Bródytól nem volt jó. Rostandtól jó.

Fehér Szalop. A Lázár-utcai Tükör-Ház, — a Zichy Jenő-utcai Kék Szalon, — a Magyar-utcai Maison Frida mintájára épül már a Szerecsen-utcai Fehér Szalon szeparéival. Az Artista Újság jelenti, hogy Friedmann tétő alá hozza a Szerecsen-utca jeányait egy díszes szalonban, amely fehér és aranyos lesz. Az üzlet, amelyet takar, fekete lesz, mint a szerecsen. A foyer falai márványból készülnek, de aki ott márványkeblű szüze akad, az részeg vagy bolond. Az építési költség 830.000 korona. Ezt akarja bevenni Friedmann abból, amit a leányok bevesznek. Ah, ahi!

Ilyen a paraszt sorsa

Achim mandátuma

Achim András a Kuria megfosztotta mandátumától — egy évre. A parasztpárt, jól-lehet lélekben ragaszkodott vezéréhez, Pető Sándort választotta meg csabai követnek. Titkos paktumot emlegettek, amely szerint Pető egy év mulva lemond s átadja mandátumát Achimnak. Azt is rebesgették, hogy az előző választási költségeket is Pető fizette.

Megkérdeztük Achim Andrást, hogy meddig lesz Pető Sándor képviselő, azt hallottuk, hogy a parasztpárt nincs megelégedve jelenlegi képviselőjével. Többek között a csabai népegyelet ügyében sem tudott tenni semmit. Achim András röviden válaszolt:

— Pető Sándor addig lesz képviselő, ameddig a mandátuma tart.

— Igaz-e az, — kérdeztük tovább — hogy a parasztpárt egyik kerületében az ön legutóbbi védője: Várady Zsigmond dr. ügyvéd fellép?

— Igaz.

— Hogyan történt az, hogy a Kuria elvette az ön mandátumát olyan cselekményekért, amelyekért később a nagyváradi esküdszék felmentette?

— Nem tudom. Annyit tudok, hogy a mandátumvédőm Tetétleni Ármin dr. fővárosi ügyvéd volt. A balsors hozzá vezetett. A mandátum utolsó tárgyalása s itélelhozatal egy hétfői napra volt kitűzve, reggel 8 órára. Tetétleni Ármin, akit, most már nem tudom, előbb, közben, vagy azután neveztek ki az igazságügyminiszteriumba kodifikátornak, simán s egyszerűen kezelte az ügyet. Mi parasztok vagyunk, nehezek vagyunk, a járást nem ismerjük. Amire mink nehéz csizmáinkkal feltaláltunk a magas Kuriára s izzadtan bekopogtunk a tanácssterembe, már megtörtént. Elvették a mandátumomat. Dicsértessék a magyar igazságszolgáltatás. Mink aztán eljöttünk nehéz csizmáinkkal, nehéz lábainkkal. A sima cipő hamarabb ért célt. Többet nem tudok, csak azt, hogy Várady Zsigmond dr. igaz ember.

A Newyorkban.

Idegen nő: Kérem, egy ur vár reám az alsó helyiségben.

Tulajdonos (félreértve a dolgot, lekiált a szepárék felé): Feri! Egy szőke nő a kettesben!

Idegen nő: (Felsikolt, elájul).

A kaszinók

A kártyajáték és a Napló

E héten küldte el a Napló az ultimátumot azon kaszinóknak, ahol bakkarával és huszon-egyezessel fosztogatják ki a tagokat és a bétévedteket vagy becsaltakat. Választ, határozott választ kértünk szeptember 22-ig. Mődjukban van gondolkodni a kérdésen s elébe vágni kemény elszánt akciónknak úgy, hogy beszűntetik a szerencsejátékokat. A leveleket a jőzsefvárosi postán adtuk fel, a vevények száma 1659—1662. Levelünköt a lipótvárosi, az erzsébetvárosi kaszinók, a VII. ker. függetlenségikör és a jőzsefvárosi kör igazgatóságához intéztük.

Választ várunk. Nem várunk tovább. Emberek jóléte és becsülete forog kockán. Majd meglátjuk, ki az erősebb: a tiszta szándék-e vagy a kerítőhelyek gaz fosztogatói?

Tanács a Newyorkban lakóknak.

— Ha menekülni akarsz a bűnből és a sárból, menj ki a Newyorkból. Végleg. A többit bízd a sorsra. Megtalárod az utat a tisztességes élethez.

Hova lett Heltai Jenő?

Az irodalom berkeiben és kávécsarnokai-ban lázas kutatás folyik. Megzörgetik a bokrokat s megkérdezik: hova lett Heltai Jenő? Egy „nyári regge” óta nem látták őt s még a „kávész ház remetéje” is csak annyit sejt, hogy a párisi kertben sétált utoljára. „Óh, Istenem, beh' ronda pálya”, volt az utolsó szava, mielőtt eltűnt volna. A „csavargó” felöltözöttsége viselte volna meg a költő idegeit annyira, hogy nem ad életjelet magáról? Nem hiszszük. Ezt írjuk tehát: „Heltai Jenő, gyere vissza s bocsáss meg mindent a ferencvárosi fiuknak.”

A New-York adója

Aki társadalmi kötelezettségeit nem teljesíti, aki nem segít a szegényeken, az eséletteken, annál vizsgálni kell, hogy polgári kötelezettségének mennyiben tesz eleget. Dési Gy. dr. ügyvédnél például senki se akadna fel azon, ha soha egy fillér adót se fizetne. Igazi ember, szabadkőműves lélekben, s annyi jót tesz, amennyiről milliómosok almodhatnak jobb óráikban. Szegényei számon tartják a havi ajándékot, amelyet észrevétlenül előkelően, készséggel ad. Megtörtént, hogy egy hónapban nem találkozott egy szegényével. A következő hónapban megtalálta s átadta neki a 10 koronát. Az öreg meg-szólt:

— A mult havival adós maradt a doktor urf

Ez Dési doktor, a jőzsefköruti egyszerű ügyvéd. Kenyere: ügyvédi. Nehéz. Tettei nemese. Aldoz.

Harsányiék ellenben kimerülnek abban, hogy Béliának, a jó modoru, kedves főpincérnek cigarettát küldenek, ha beteg. Pont. Több nincs.

Hát nézzük a polgári kötelezségeket. A New-York-kávészévi bérösszege 36.000 korona. Ezen bérösszeg után fizetnek harmadosztályu kereseti adót.

Mi egy napi bevételt nézünk meg. Ez 400-tól 800 koronáig terjedő összeg között ingadozik. Napi átlag-bevétel 500 korona. Kiadása: bérlettel 200 korona. Ami ezenfelül van, azt Nagy Károly, a vasszorgalmu főpincér s Reisz Gyula, a szeretetreméltó volt és leendő vendéglős, — főpincér fedezik: a süteményt, újságot, stb. Tiszta jövedelem naponta: 300 korona. Havonta 9000 korona, évente 106.000 korona. Mondjuk: egyszáz-ezer korona. Érthető, hogy Harsányiék nem adták oda a hátralevő öt évi bérletüket 300.000 koronáért.

Igy van. Harsányiék annyi adót se fizetnek, amennyit kötelezségük volna, se társadalmi kötelezségeiknek nem tesznek eleget. A dob-utcai kis boltos, csodálkozik s nem hiszi ezt. Megnyugtathatjuk az alamizsnálkodó, emberien jőtevő kis boltosokat: voltak Harsányiék szegény emberek, lesznek Harsányiék még panoramások. A közmondás szerint jön még kutyára dér. A V. E. N. E. M. segítse őket hozzá! Már megkezdődött.

Ez aztán a honorárium!

A budapesti királyi törvényszéknél gondnokság alá helyezték egyik lipótvárosi milliómost. A család ügyvédje minden tárgyalásért 20 koronát számított fel. A kirendelt gondnok, dr. Braun, minden tárgyalásért 5000 koronát.

Ez aztán a honorárium, a mindenét! De milliómosok sem bolondulnak meg mindennap.

Zala

A „fogosch” után Zala. Végre bejutottunk a világirodalomba is. Hiába aljaskodtak Scotus Viatorok, végre bejutottunk. Egy grófné countesse of Cromartie, novellát írt a Harper's Weeklyban. A címe:

Zala.

Érted ezt, Hunnia, szép Magyarország, mit jelent? A Szebényiek piszkolnak bennünket, ahelyett, hogy irnának valamit. De nem tudnak a kis aljasok. Hát jön egy grófné a fúróval s egy szittva történettel. A címe: Zala. Mi tudjuk, hogy magyar. De tudják-e az angolok? Zala, azaz Laza Ferdinánd, mondjuk mi Kanizsayval.

A makacs meghülest

és köhögest gyorsan enyhíti a SCOTT-féle Emulsio.

A Scott-féle Emulsio

Az Emulsio vásárlásánál a SCOTT-féle módszer védjegyét — a halaszt — kerülni ügyesen kell venni.

annyira kellemes ízű, hogy azok a kilt nem bírják el a közönséges csukamájolaj ízét, könnyen, sőt élvezettel táplálkoznak a

SCOTT-féle Emulsio-val.

Azonkívül a SCOTT-féle Emulsio sokkal jobb hatású az egészségre.

Egy eredeti üveg ára 2 K. 50 fillér.

Kapható minden gyógyszerben.

Emberbaráti intézményeink

Szanatóriumok

Békésvármegye 1901. évi november havi közgyűlésén egy férfi állott fel, kezében egy kis fehér lapot tartva s halkán, mély csöndben egy felhívást olvasott fel, mely a következőképen hangzott:

„Hazánkban évente hetvenezer ember pusztul el tüdővészben s félmillió tüdőbeteg terjeszti járása-kelése közben a bajt. Emberi és hazafiúi kötelessége szembeszállani e kórral. Mentjük meg a tüdőbetegeket.“ A kibontott zászló alá e szöveghez tömegesen sereglettek a vármegye urai. Az első tizezer koronát Lukács György dr., a vármegye volt főispánja tette le, kit az előkészítő-bizottság elnökül hívott meg. A nemes tettet többen követték, így ő felsége a király, a vármegye, Márky János stb. mind-egyik tizezer koronás alapítványal. Az akció a vármegyére tervezett, de az élesszemű főispán átlátta, hogy egy modern tüdőbeteg-szanatórium létesítésére és fenntartására legalább egymillió korona szükséges, ezért szélesebbkörű társadalmi tevékenységre gondolt.

Igy alakult meg az országos szanatórium-egyesület, melynek védnökül József kir. herceget sikerült megnyerni. Az egyesület jóvedelmét sikerült gyarapítani az állami sorsjáték és a régi országházban rendezett házipari kiállítás jóvedelmével, mely tekintélyes összeget juttatott a tüdőbetegek gyógyházának. A szép és nemes terv valóra vált.

Már ezerkilencszázhat évben megtörténik az első kapavágás a gyulai lugos erdőben s még az évben tető alá kerül a tüdőbetegek gyógyháza száz beteg számára. Nagy és modern épület, a higiénie minden követelményével és a szanatóriumok minden kényelmével. Van a gyógyháznak két hosszú fekvő folyosója, mely legérdekesebb része az egész épületnek. Itt töltik a betegek kedvező időben az egész napot Geszti dr. igazgató felügyelete alatt.

A gyulai „József-szanatórium“ száz betegre van berendezve. Felvesznek oda minden tüdőbeteget ingyenes gyógyításra. Vannak azonban fizetési helyek is vagyonszűk betegek részére. A tüdőbeteg tehát saját érdekében cselekszik, ha betegsége kezdetén jelentkezik a szanatórium igazgatóságánál (Békésgyula, lugos erdő.)

Ugyanezen rendszer van a budai „Erzsébet“-szanatóriumban, melynek Kuthy Dezső dr. udvari tanácsos és Tauszk Ferenc dr. a nagynevű belgyógyász a vezetői, továbbá Nagyváradon „az orvosi diszpenzér“-ben is, melyet Grósz Menyhért dr. vezet és végül ezt a gyógyító rendszert látjuk a budapesti „Szent István“-kórház tüdővész osztályán, a hol a betegek az udvaron elhelyezett fedett színpadon tartózkodnak.

A „Napló“ szerkesztősége kérdést intézett az egyesület nagynevű elnökéhez, Lukács György v. b. t. tanácsoshoz, a továbbiakról, aki a következőket mondotta:

— Készséggel állok az Önök rendelkezésére. Egész életemben az embermentés nehéz kérdésével foglalkoztam. Latba vettem állásom súlyát és egyéni összeköttetéseimet s mondhatom Önöknek, hogy egy emberélet nagyon rövid ahhoz, hogy csak némi sikereket is fel tudjon mutatni e téren. Kemény dió, amelyenél sok erő és kitartásra van szükség. További teendőink közé soroztuk egy második gyógyház felépítésének tervét, melyet a nyitrai Zóborhegyen akarunk létesíteni s ezt fogja követni egy harmadik talán Bihar megyében a Püspök- és Félix-fürdő közelében s ez utóbbit azért ott, mert a nagyvárad latin szerzetes püspökségnek igen nagy kiterjedésű öszerdei területnek el e vidéken s ez a mi céljainknak legjobban megfelelne. Harminc-nyolcvan hold terület megszerzése pedig nem útközlik akadályba, sőt úgy értesültem, hogy ezt a területet, — sőt ha kell nagyobbat is — ingyenesen bocsátják majd az egyesület rendelkezésére. A szükséges tőke még nem áll rendelkezésünkre. Annak előteremtése még a jövő zenéje.

Ezt a kijelentését egy jószeg és derült mosoly kísérette, a mi nálá a biztos sikert jelentí. — Örvendek, — folytatta tovább, — hogy a „Napló“ a mi nemescélú törekvéseinknek önként szolgálatába szegődött, bár az egyesület több ízben kereste fel a többi lapok szerkesztőségeit is, mégis

ez a nem várt készség és igazi ügyszeretet engem is meglep. Kívánok önöknek sok sikert. Mi pedig dolgozni fogunk.

(sz. gy.)

VILÁGOK HARCA

A első és második

— A szocialista elődökből. —

Csillagvárosban a 80-as években az embereknek annyi dolguk volt, hogy nem értek rá sétálni. A boltosok egész nap a boltajtóban áll-dogáltak, az ügyvédek, az orvosok nappal szaladgáltak, este a kávéházban üldögéltek, vagy a körsmában söröztek a hivatalnokokkal, este pedig mindenki lefeküdt. Voltak, akik ennek dacára is sétáltak az utcákon, de ezeket naplopó csavargóknak nevezte a kisváros közvéleménye. Legkevésbé értek rá az iparosok a sétára, mert ők segédekkel dolgoztattak s egész nap kora reggeltől késő éjjelig együtt maradtak a munkásokkal, hogy menjen a dolog. Az iparosok csak vasárnap mentek szórakozni, de olyan alaposan cselekedték ezt, hogy szálló mondássá vált: „olyan, mint a mesterember vasárnap!“ Ezzel jellemezték a józanságot a Csillag-városban.

Aki mégis ellenállhatatlan vágyat érzett a sétához, annak az „allé“-ba kellett menni s a piacon keresztül, szűk utcák végén meg is találta. Magas fák között húzódott a sétálóhely, a szántóföldek fölől hatalmas trágyadombok szegték be az utat, erről volt a város szemetének lerakódó helye. A másik oldalon — egy árok fölül elvezetve — szekérut húzódott az Allé mellett. Ez már a megye területe volt, ha esett, sártenger borította el az utat, száraz időben pedig öles por kavargott a fák lombjai felé, amelyeket szürkéséggel vont be. A gyaloguton árok szaladt keresztül, ezen folyt le a közélekvő vágyóhid véres vize a Kecébe. Ezt az árkot úgy készítették annakidején, hogy nem volt esése s így hetekig állott az avaros víz benne. Néha megáradt a Kece-patak, beömlött az árokba s ilyenkor napokig uszott fel s alá a patakban egy-egy ismerős állati hulla. Az iskoás gyerekek is tanulták a ló, ökör, kutya-csontvázak megismerését s kihallásztott lábszárcsontokkal játszottak „török-magyar“ háborút. A csintalanabbak ökörkoponyákat tettek a hid karfájára s belülről gvertával világították ki. Ilyenkor a sétáló ijedten fordult vissza.

Ide különben csak reggel merészkedett egy pár gyomorbeteg, göthős ember, a nap többi részében a zsebtolvajok találkoztak az Alléban szeretőikkel, a városvegi leányokkal, akikkel elcsátáltak az ut közepén elterülő lengyel temetőig. Aki nem sajnálta a fáradságot, a temetőn túl sűrű fáktól rejtve hűs forrást talált, hol mohos kövek közül kristálytisza víz fakadt s innen láthatta a katonák gyakorlatait. Ez volt a „romi kut“, vagy ahogy a városban hívták: római kut. Ha valahol a városban feltörték egy boltot, kiraboltak egy házalót, kimetszették a zsebet a bolgár kertésznek, eltűnt a tárcája valamely disznókereskedőnek, a rendőrkapitány rögtön a római kúthoz küldött rendőrt, aki gyakran jeentette, hogy a „csirkefogókat már nem találta a kútnál, de a helyszínén a bokrok között talált s eldobált tárgyak arra mutatnak, hogy a zsebmetszők, betörők, tolvajok itt osztozkodtak a lopott holmin.“ Néha meg is csipették őket, de nagyon ritkán. A kut messze volt, a rendőr nem szeretett gyalogolni, a zsebmetszők pedig fürgék voltak a szántóföldek között. Ki megy oda utánuk csizmásan? Olykor, a változatosság kedvéért, megvárták a rendőrt s megverték. A rendőrök eszerint mindig megverték a kezük-ügyébe került gonosztevőket. Állandó volt a háborúság közöttük. Kánikulában azonban panaszt nem vettek fel a rendőrségnél ellenük, ilyenkor a meleg miatt hallgatóság fegyverszünet volt közöttük. Nem háborították egymás nyugalmát s aki ezt tette, azt kétszeresen megverték.

Egy napon Dobó János rendőr alig tért magához ámulatában. A kut körül a lombok alatt egy csapat suhancot talált, akik nem szaladtak el, mikor észrevették, hanem rendületlenül ott maradtak a kut körül. Előbb beszélgethettek valamit, de a rendőr megérkezésére elhallgattak. A kut kövén összefent karokkal egy törpe pudry, kancsal fiú állott, majd göndör fekete haját simogatva s bátran nézett hol egyik, hol másik szemével a közelébre.

— Mit csináltak itt? — kérdezte szigorúan a rendek őre.

— Beszélgetünk — válaszolt kurtán a kis törpe. Szája füregéből egyetlen fog villant ki, szemei lázas tűzben égtek. Nagyokat köhintett, arca elárulta, hogy tüdője beteg.

— Miről, te fogatlan kölyök — kérdezte Dobó János indulatosan.

— En nem vagyok kölyök, szabólegény vagyok — mondta önérzetesen a fiú s a körülötte állók erősen bizonyították, hogy „igaz“. Ami pedig a beszélgetést illeti, megmondhatom mi arról beszélünk, hogy az emberek mid egyenlők, egyformán szabadok, testvéreknek kellene lenni, de nem úgy van. Egyik ember elveszi a másik kenyerét, erejét, munkáját. Megmondta Marx már ezer...

A rendőrből felfortyant a düh:

— Takarodjatok haza, mert rögtön bekisérem az egész bandát. Rosszabbak vagytok, mint a zsebmetszők, tolvajok, nem, hogy is híjják, igen, lázítottok vagytok. Hogy hívnak téged, te kancsal szemű?

— Kohn Mór a nevem. Tiltakozom emberi méltóságom megsértése ellen, a szabad véleménynyilvánítás elve...

Ebben a pillanatban pofon csattant el a tüzesen szónokló fiú arcán, aki belebukott a forrásba, míg társai megriadva szaladtak szét a fák alatt. Az ügy a római kútnál elintéződött.

— Ne szavalj, mikor én beszélek, büdös. Mászsz ki onnan és gyere velem. Majd adok én neked méltóságot, te posztótolvaj.

Mentek befelé. Elő a rongyos szabólegény. Ziháló melléből köhögést csalt ki a por, eiszántan, mártír lépésekkel, utána a rendőr dörmögve, káromkodva. Messziről, mint megvert kutyakölykök, óvatosan, loppal sündörögtek utánuk az összeverődött hívek s meg-mg álltak, mikor nagyon közel jutottak hozzájuk; egy-keftő elmaradt s a réten keresztül sietett hazafelé. A többi a rendőrség előtt várt jóskákig, ácsorogtak fel s alá, végül elszéledtek nagy bizonytalanságban.

Szerencsés János főkapitány annakelőtt lökpecz volt, értette a módját, hogy kell az emberekkel bánni. Megállt az izzadt, poros emberke előtt.

— Miért vagy itt, beszéj?

— Többrendű panaszom van, szabad mozgásomban akadályozott a hatóság képviselője, megsértett, elfogott...

— Na ez igazán jó, nagyon jó. Bekisérik és még ő panaszokodik, nevetett gunyosan a főkapitány. Dobó mit csinált ez az ember? Lopott?

— Jelenem átosan a főkapitány urnak, ez a fogoly lázított.

A főkapitány végigmérté a szemével az előtte álló furcsa kis embert, aki inkább szájalomra méltó, mint félelmetes volt, s megcsóválta a fejét.

— Ez a bőgőhordozó lázított? Tán boltot akartak feltörni? Mi?

A rendőr peckesen szalutált és meggyőződéssel mondta:

— Igenis nem betörés irányában beszélgettek, hanem azt mondta az inasoknak ez a bandzsalszemű, hogy követtem alászan ők is, már mint az inasok is, olyanok, mint mink vagyunk s amink van, fölük veszszük el, már mint az inasoktól, akiknek nincs semmijük, nekem pedig házam van a Réten.

— Ejnye ejnye, — elmékedett Szerencsés János, — hát ilyeneket beszélgettek, ahelyett, hogy dolgoznátok. No, nézd a gazficzkókat.

Ráivalt a fiúra:

— Hogy hívnak?

— Kohn Mór.

— Az öreg Kohn Cilleinek a fia? A rongy-szedőnek? Meg a Julinak? No majd megízenem nekik, hogy szédjék rendbe a szénadat s vigyázzanak rád.

— Már késő főkapitány ur, én öntudatos munkás vagyok s felszabadultam az előítéletek alól.

— Lassabban fiú, lassabban — dohogott a főkapitány, mert mindjárt segíték a bajdon. Látom, hogy rossz utra jutottál és megátalkodott is vagy. Ki tanított ezekre a marhaságra?

— Az élet, a szenvedések, az elnyomatás és a könyvek, amelyeket gondolkozó emberek írtak, Mary, Lassalle...

— S mire tanítanak?

Felelte kezét s tüzzel magyarázta:

— Az emberek egyenlőknek születtek s egyforma jogaink vannak. Ezeknek legfőbbike az élethez való jog.

— Igen, erről én is hallottam — nézett rá vizsgálódva a főkapitány s a karosszék oldalára felült. Folytasd csak. Érdekes. Jól betanultad.

— Hogy pedig fentarthatassuk magunkat, szükséges, hogy dolgozzunk.

— Helyes — mondta a főkapitány — most megfogtalak. Hát te mért nem dolgozol?

— Nyolc éves koromtól mostanig szabóműhelyben dolgoztam, nappal, sokszor éjjel is. Sokat éheztem, vertek, a konyhában hálтам, megromlott a mellem. Nem bírok dolgozni tovább, pedig isten látja a lelket, hogy szeretnék. Vért köpök s egész éjjel izzadok, köhögök. Ilyenkor olvasok s ha én el is pusztulok, mások ne jussanak erre a szomorú sorsra. Az orvos mondta, hogy elvisz az ősz.

— Biztosan jeges sört ittál — jegyezte meg a főkapitány — vagy eladtad a téli ruhádat lányokra s meghűltél. Dolgától még senki sem lett beteg, itt vagyok én, már én csak dolgoztam eleget vilá-

életemben s ma is odavágom Weisz Jónást, a mézáróst, pedig az bikaerejű ember. Beszélj csak tovább!

— A munkánál azonban szükséges, hogy teljesítés mértékéhez képest díjaztassék a munkaadó részéről s a munkaidő szabályoztassék. Ugyanis a munkaidő ma tisztán a munkaadó önkényétől függ, a munkások erejét kizsákmányolják lelki ismeretlenül...

— Hm — mormogta a főkapitány — értem, mire megy ez ki. Több napszám kellene, ugy-e? Kevesebbet akartok dolgozni? Hát fiam, ez mese. Én még nem hallottam ilyeneket egy munkástól se...

— Mert rabszolga állapotban vannak. Öntudat nélkül. Épen az a célom, hogy felvilágosítsam őket, felnyissam szemüket.

— Például kikét?

— A gyári munkásokét, a kőművesekét, az iparoslegényekét, mindazokét, akik...

— Hű, a kutyafáját! — ugrott fel Szerencsés János — hiszen te veszedelmes féreg vagy, bolond, vagy, a könyvek elvették az eszedet. Bajt akarsz csinálni a gyárosoknak, a derék kőművesmestereknek, a munkás iparosoknak? Majd teszék én róla, kitaposom a beleidet, te kutya, lecsukatlak, ott rothadsz a tömlőben, a kutyák iszák fel a véredet. Igaza volt, Dobó, ez lázító, vigye be a sötét zárkába ezt a zsidót.

Kohn szeme megrebbent, dacosan felelte:

— Tudtommal főkapitány ur is zsidó. Ismerem a Salcer bácsit.

— Móríc, ne szemtelenkedj, mert pofonliték — mordult rá a főkapitány — hnem mars befele. Azaz, állj. Te fiu, ne bolondozz. Biztosan nincs pénzed, azért kiabálsz. Ha megígéred, hogy csendesen viseled magad, a betegalpból adok neked tíz forintot.

Kohn megrázta a fejét.

— Köszönöm, de elveimet nem bocsátom áruba, törjön rám az ég hatalma, vagy a földi erőszak.

— Ugy szavalsz, mint a színházban — nem áll jól egy ilyen rongyosnak, akinek nincs két krajcár a zsebében — hütötte le a főkapitány. Vigye be, Dobó.

A város egyetlen úri kávéházában, a kellerában, ahol vörös bársonydivánvokon üldögéltek a legtekintélyesebb vezető emberek, Szerencsés János hirdadása kevés vizet zavart. Nem tartották vezedelmesnek a dolgot, a főorvos azt ajánlotta, csukják be a fiút a bolondok közé, ő kiállítja a bizonyítványt, a gyárosok nevettek az eseten s az egyik emlékezett rá, hogy a Kohn fiu járt az olajgyárban s addig beszélt, míg a felügyelő megsokalta, leöntette olajjal s tollban meghengergették. Azóta nem látták a környéken. Groszmann, az építő-vállalkozó volt az egyedüli, aki dühösen követelte, hogy a suhanokot is fogják el, biztosan roszra tanítia őket. Le kell törni a derekát — mérgeződött az öreg ember — ha valahova beállit. Jöjjön csak az én állványaimra, kitekerem a nyakát a dologkerülő hitagnak.

Estére összefogtak kilenc ijedt mesterinast, akiknek szülei halálra rémülten szaladtak fel a rendőrségre s nagy rivaldázást vittek végbe. „Mindennek az a Kohn fiu az oka, az csalja el őket, addig semmi baj se volt velük, tisztességes gyerekek voltak, az rongtotta el őket, a roszra tanítia” — kiabáltak össze-vissza. A fiuk alig tudtak beszélni az ijedelemről, mindent tagadtak, csak az eleven szemű ácslegény vallott, mondván: „Ugy beszélt a Kohn Móríc, mint egy pap. Csunya zsidó, de nagy ember.”

A fiukat kemény kioktatás után átadták szüleiknek, azzal a biztatással, hogy ha meg egyszer bekerülnek, sohse eresztek haza őket. Kohn Mórícot késő este vitte haza édesapja a rendőrségről, miután százszor megesküdött égre-földre, hogy jobban vigyáz a fiura. „Majd megjön az esze szegénynek, csak nem kell bántani”, biztatta a főkapitányt. A fiu hallgatott s részvétellel nézett későbeesett, ősz apjára.

Másnap délelőtt nagy gyűlésen alakult meg az „Országos Magyar Liga” fiókja Csillagvárosban. A polgármester a város előkelőinek jelenlétében lelkes szavakkal fejtette ki a Liga célját, melynek elérésére 48 szakosztályt alakítanak, hogy így mindenki kivehesse részét a munkából s ebbe olvasszák be a hurján módra alakult összes egyesületeket. Beszédét ekként fejezte be:

„Ezzel megfogjuk tartani továbbra is az összhangot, mely a társadalom különböző osztályai között eddig is uralkodott s minden törekvést, amely a társadalmi békét megbontaná, lehetetlenné tesszük.”

Vékony hang süvített keresztül a termen a karzat felől:

— Soha, soha!

Az emberek értelmetlenül nézegették a hang irányában, a polgármester feltette civikkerjét, szólt a titkárnak, ki álmos hangon dűnyögte el javaslatát. A főkapitány kardcsörtetve sietett kar-

zatra, ahol az emberek ujjal mutogattak a közbeszólóra s elhúzódtak tőle. A hátululók felálltak s botjaikkal szurkálták. Szolgálatkész ifjak rohantak az emelvényhez, az úri asszonyok lornyettjeiken át kíváncsian szemlélték a történetet. Tompa morajlás jelezte a méltatlankodást, amelyet a hihetetlenül vakmerő közbeszólás keltett, a nyugalom felfordult, ilyen még nem történt Csillagvárosban, mióta ez a világ áll.

— Mi volt ez? — kérdezték a főkapitánytól. Ez izgatottan válaszolt, mint aki érzi, hogy ő is hibás a dologban:

— Semmi, semmi. Egy csavargó megzavarta az ünnep méltóságát. Nem kellett volna beereszteni, az a hülye biztos, Pákozdi az oka, de nyugodjaitom is.

Visszasietett s intett a közbeszólónak. Kohn Móríc volt. Sápadtan követte a főkapitányt s védekezni akart. Szerencsés János ráfordmedí:

— Hallgass. Nekem csináltál bajt, ne számis irgalomra. Jössz az ügyészhez, most nem menekülsz meg a büntetéstől. Rendőrbiztos, hívja át a tanúkat.

— Főlsleges. Nem tagadom. Elszóltam magam, mert boszantott a beszéd maradisága.

A diszruhás rendőrkapitány s a rongyos emberke átsétáltak az ügyészhez, ahol a vizsgálóbíró élénk meglepetéssel nézett a két össze nem illő alakra.

— Mi az főkapitány ur, mi jót hozott, csak nem anarkistát?

A főkapitány röviden elmondta a vármegyházán történeteket, leült, megszerkesztette jelentését az ügyészhez, a királyi ügyészt behívták, aki a vádat készségezettel írta meg s a vizsgálóbíró letartóztatta Kohn Móríc látását és közrend megzavarásának vétsége miatt. A fiút elvitték a börtönökhöz, — a főkapitány még elég korán érkezett a terembe, hogy jelenést tehessen a főispánnak a fiu letartóztatásáról. A főispán e gyors intézkedésért elismerését fejezte ki s jelenést tett a belügyminiszterhez, hogy a lázítót, melőtt felforgathatta volna a város békéjét, ártalmatlanná tette a hatóság. Megjegyezte a főispán, hogy a botrányt a magyarság ünnepén, a vármegye házában rendezte a merénylő, a miből nyilvánvaló, hogy nemzetellenes tendencia vezette a tevést s valószínű, hogy fővárosi és külföldi szerzők lappanganak a háttérben.

Csillag városban mitsem tudtak erről. Az előkelő polgárok, kik az ünnepen jelen voltak, nem tartották ildomosnak, hogy az incidensről beszéljenek, a többiek csak annyit hallottak róla, hogy egy facér szabólegény belekiabált a polgármester beszédébe. Fitymálva mondták, hogy az a két „soha”: buta beszéd, a fiu részeg volt. Nehány nap mulva terjedt el a hír, hogy milyen veszedelmes gonosztevést fogott el a rendőrség. A lassan mászó polgári észjárás megnagyította a szürke kis alakot, felelmetesen nőtt, nagyobbodott a szabólegény s egy szatócsboliban este azt beszéltek, hogy már hetek óta gyűjtötte a csavargókat a római kútnál s ki akarta rabolni a városi pénztárt, meg az üzleteket. A Pokol-utcai boltot is alighanem ez a betyár törte fel. Agyon kellett volna ütni, — volt a közvélemény, — s nem azért tartjuk a rendőrséget, hogy aiatni menjen a rendőrbiztos földjére. A 8. számú rendőr most is ott van hetek óta. Szóval, a rendőrség is kikapta a magától az esetből.

Szerencsés Jánosnak jó napja volt, mindenütt szívesen üdvözölték, a kövér Wolf a bankár, irigyen mondogatta: biztos a kiüntetés, biztos. Még a rendőrséggel hadilábon álló liberális vezér is gratulált neki, hogy a felforgató elemek aknamunkáját megakadályozta. Az ilyen tanulatlan emberek káros működését lehetetlenné kell tenni, mondogta, s kár, hogy a mi békés városunkban ültette fel tanyáját ez a járvány. Reméljük, hogy elszigetelt eset marad, a mostani s a rendőrség fokozottabban ügyel, hogy ne ismétlődhessék. Az öreg munkások este a kocsmában méltatlankodva tagadtak, hogy valami közük volna a dologhoz, ők nem bíztak meg senkit, hogy panaszkodjék és akkor is nem Kohn Mórícához forduljanak. hanem a tekintetes felügyelő urhoz. Pálinka, bor van elég, ad az igazgató ur, ha kell. Kell-e több a munkásnak? Pastétom, meg marcifánk nem való munkás beleibe, jó annak a szalonna, meg a jó fekete kenyér.

A kávéházban, finomabb vendéglőkben egy pár fiskális szimatolni kezdett. Itt védőügyvédet fogtak kirendelni s már előre szabódtak a zsidó fiskálisok, hogy ők nem értenek a dologhoz, s érdekeltek. Valamely keresztény ügyvéd vállalja el a védelmet. A keresztények fölnyúl s lenézden mosolyogtak az ajánlatra. Hogy a fészkes fenébe ne. Még akkor se, ha Kohn Móríc azt nem állította volna, hogy a papok meghamisították Krisztus tanításait. Várhatja, míg ők megvédik. Egy-két ügyvéd azonban olyasfélét mormogott az orra alatt, hogy „majd meglátjuk”. Ezek azonban csak fontoskodtak, egydarabig kapacitáltatták magukat, bensőleg egyik volt a többiekkel, hogy tudniillik ilyen gaztettet, ahol a polgármestert, Csillag város atyjá-

neveletlenül megtámadta egy kőfic kölyök, nem védenek. Ebben hallgatóság megegyeztek. A római kúti látásra Parlaghy Kálmán ügyvéd, a jelet publicista s kifejtette egyik lapban, hogy ez a szentírás romlott talmudista magyarázatainak zavaros keveréke volt, amelybe egy facér műveltet szabólegény belebolondult. S alkalmat vett arra, hogy rámutasson a veszélyekre, amelyek ilyen tak mud iskola révén származhatnak. Az iskolát ezután rövidesen becsukták, Ezzel a kérdés élet elvesztette. A hitközség a szolidaritást megtagadta Mórícral.

Akadtt azonban egy hőbortos ember, aki jelentkezett a vizsgálóbírónál: Tass Zoárd, ügyvéd-jelölt. A vizsgálóbíró lekötözött szíveséggel fogadta:

— Mi járatban van Tass barátom?

— Beszélni akarok Kohnnal, az igazgatóval.

— S mit akar vele? Hiszen nem ismeri.

— Azt akarom neki mondani: Testvér, eljöttem, hogy melléd álljak. Igazad van, mártírja vagy az eszmének, akármi, akárki vagy, nekem testvérem vagy.

— Szszsz, — ijedezett a vizsgálóbíró — baj van, baj van. Önt elragadja az idealizmus. Kérem, saját érdekében, ne mondjon ilyet. Tönkreteszti a jövőjét. S egy dzsentri ember, akit furcsa szokásai ellenére is szeretnek a társaságokban, állana mellé ennek a rongyos fickónak? Bocsánat, de nem vehetem komolyan a dolgot. Ugy-e tréfált?

— Olyan igaz, mint Tass Zoárd a nevem. Amit ezzel a fiuval csinálnak, pokoli. Pedig csak az igazságot hirdeti Pap.

— Ismerem önt, uram s nem kételkedem, hogy megteszi, amit mondott. Önnel az isten se parancsol, már megmutatta. Mégis, kérem, pár napig hallgasson a dologról. A fiu, amint észreveszem, megtört, szánja-bánja, amit tett s alighanem visszavon mindent. Kár volna, ha ön ok nélkül blamálná magát. Megegyezünk ebben? Ön könnyen hevül s kár az ön talentumért. Hígyje el, most téved. Felsülés lehet a vége s ön előtt becsukódnak az ajtók, amelyek ma nyitva vannak. Ne tegye magát tönkre. Nem pap ez, hanem bolond.

Szinte könyörgött az izgatott embernek, aki végre is kezet adott:

— Pár napig várok, nem bánom. De aztán állom a szavamat. Tévedtem én már sokat, de csak az emberekben. Nem baj az. Ugy látom, itt Gallie esete ismétlődik. Hát rajta! Allok eléje!

A vizsgálóbíró értesítette a főkapitányt, hogy ez az eszeveszett Tass miben törte a fejét. Ugyanakkor jelentette a fogházi orvos, hogy a fiu pár nap óta vért hány, egészsége rohamosan rosszabbodik, láza nő. Ha fogva tartják, napok mulva megöli a fogház levegője, a szabad levegőn, gondos ápolás mellett élélhet még egy-két hétig.

A vizsgálóbíró megijedt e jelentésre. Itt gyorsan kell cselekedni, — gondolta — még a fogságban hal meg a fiu s akkor ennek a bolond Tassnak lesz igaza: mártírt csinálnak belőle. Szabadon nem lehet bocsátani, mert már sokkal nagyobb port kavart fel eset, hogy sem meg lehetne engedni neki a további izgatást. S a miniszter, kinek ez a város adott mandátumot, megígérte, hogy el kell nyomni az esetet tárgyalás nélkül, feltűnés nélkül. Mártír, vértann ne legyen a fiuból, — izente a miniszter — van nekünk elég. Szabólegényre nincs szükség ezek közt. A vizsgálóbíró is érezte, hogy ez a helyes álláspont, mert neki háza, szülője volt Csillag városban s emlékezett a keresztény vértann működésére s tartott a napszámok emlékedésétől.

De amikor meglátta az összeesett Kohn, akin csak úgy lógott a ruha s inkább félnék vakandoknak, mint apostolnak látszott, elmosolyodott. Atvai hangon szólt hozzá:

— Nézze Kohn, én magát sajnálom, mert beteg ember. Lásza be, hogy helytelenül cselekedett s ha ezt nekem írásban adja, szabadon bocsátom.

— Miért tartóztattak le? — kérdezte a fiu.

— Miért nem adnak ügyvédet?

— No, no, ne olyan hevesen. Egyetlen ügyvéd se vállalja a maga védelmét, ebből sejtetheti, hogy milyen felháborító bünt követett el. Egyetlen ügyvéd se, jól értse meg, a független, zsidó ügyvédek se. Azt mondják, hogy a maga működése az antiszemizmust idézi föl.

— Akkor majd magam védem magamat, — válaszolt a fiu, dacosan, remegő hangon. — Én még hittem az ügyvédekben egy keveset. Bizonyosan levették őket a lábukról. Én ember vagyok és nem zsidó.

— Tehát megmarad elhatározásában? — kérdezte a vizsgálóbíró kelleletlenül. — Akkor itt rothad meg a börtönben és sohse látja szüleit.

— Elkészültem erre is, amikor hozzáfogtam az emberek felvilágosításához.

— Ah, tehát előre megtölvén cselekedtet mondta a vizsgálóbíró — ez érdekes. És sokáig lázított?

— Nem lázítottam, csak tanítottam. Sajnos, csak pár hétig.

— Persze, elbujva, az isten háta mögött, a római kútnál.

— Féltrevonultunk az igaz. De a természet mindnyájunké, oda mentünk.

— Sokan?

— Kilenc-tizen voltak, akik meghallgattak. De jöttek volna többen is, csak nem eresztették a mesterek. S mind buzgó hívek voltak.

— Hát kedves Kohn ur, mit szól ehhez a nyilatkozathoz? — szólt kárörömmel a vizsgálóbíró s átadott egy iv papírt a fiúnak.

Es átfutotta szemeivel. Kijelentik az írásban a lent megnevezettek, hogy őket Kohn Mór különféle ígéretekkel kicsalta a római kúthoz. Azt ígérte, hogy olyan mesterséget tud, amelyből meg lehet élni, jobban, mint az iparosságból. Ok elmentek s eleinte nem értették, miről beszél a Kohn, akinek különben nincs foglalkozása, facér. Mikor megértették, hogy lázít isten, haza, király ellen, akkor lepték meg őket a rendőrök. Kohn Mór eljárását elítélik, vele minden közösséget megtagadnak s javulást ígérnek.

A fiu szikrázó szemekkel olvasta a nyolc aláírást, tanítványai megtagadták. Könyny szökött arcára, bár tudta, hogy a szülők egyikfelől, a mesterek a másik oldalon kézzel-lábbal, de különösen kézzel dolgozhattak, míg a fiuk aláírták az áruló nyilatkozatot.

Gyöngye nyáj volt, hamar széjjelszaladt.

— Nem baj, mondta csöndesen, ha magam maradok is. Sokat verheték őket szegényeket, míg megtagadták. A kilencediket nem láttam, az az egy is elég nekem. Ez is ácslegény. Majd ez jön utánam.

— Hát akkor ereszték be a Kohn Cállét, — intett a vizsgálóbíró. Egy ősz szakáll s egy rancos öregasszony tipegtek be a szobába. Reszketve keresték ajkuk a fiu arcát, szemeit, ajkát. Az le-sütötte fejét s elérzékenyedve állott.

— Fiaim, fiaim, — esdekelt az öreg zsidó, — mi lesz veled, jaj sohse látunk többet. Mit tettél, látod, az öreg Kohn iszsa meg a levét. Elvették tőlünk a rongyszédést, azt mondta a polgármester, hogy haljunk éhen, ha ilyen flam van. Most már meg is halhatunk. Jaj, jaj, mi lesz veitnk?

A fiu indulatosan kiáltott az apára: — Nem szabad rongyot se szedni? Én miat-tam?

— Igen — mondta csöndesen az öreg s közelébb húzódt a vad idulatoktól reszkető fiuhoz, — de ha azt mondod írásban, hogy nem gill, amit mondtál, a telepen felügyelő lesz az apád, az öreg Kohn. Megígérte a Wolf ur, tudod, aki a rongy-telep. De iri alá aztán, lesz kenyér, neked is, nekem is, anyádnak is. A bátyádat a vámhoz nevezik. Zei nicht mestige!

A fiu elsápadt s hebegett. — Szálka vagyok, mennyi genyeny van körülöttem.

Borzasztó. Hát ez így megy? Hát van isten? A polgármester a rongyszédő ellen! És én vagyok a lázító!?

— Nos! Kohn ur, — hangzott a vizsgálóbíró szava — aláírja a nyilatkozatot?

Köhögés rázta meg a fiu sátya testét, meg-görnyedt az erőlködéstől, szája elé tartotta zseb-kendőjét, amely pillanat a'att véres lett. Csak a fejét rázta ingerülten, elszántan.

Es belépett Liliom Sári, a rózsas arcú lány, akinél szebb nem volt az egész zsidófértályban, akit mindennél jobban szerette a Kohn Cállé fia, a Mór.

Megsimogatta a fiu verejtékező homlokát, göndör hajára rátepte apró kezét s imígyen szólt lá-gyan, mint a hárfá:

— Mór, drága jó, kis Mórcom, légy enge-delmes hozzám. Látod, az apám eddig se engedte, hogy hozzánk járj, de én felkerestelek téged a kedves Juli néniénél. Most mindig szid engem, mert te azt a roszt csináltad. Miért mentél oda, ugy-e mondtam, hogy baj lesz belőle. Móricka, édes, ird alá, no ird alá, akkor ejtőhetsz hozzánk, az apám megengedte. Tedd meg, ha szeretsz egy keveset.

Kohn Mór sose hitte magáról, hogy hős. Azt tartotta, hogy ember. Megtáborodott. Aláírt. Min-dent. Liliom Sári az övé. Az apja felügyelő. Tanít-ványai elszedték. Meg beteg is. De meggyógyul. Meggyógyítja a Liliom Sári. A foház ajtaja meg-nyit s örvendve mentek ki: elől a két fiatal, hátul a boldog öregek.

„Áruló”, mondták másnap a boltokban, a piacon, a metszőhelyeken. „Áruló, mondtam, hogy hasonlós, a fiu”, jelentette ki Groszmann bácsi a gyárban. „Gazember” suttogták a munkások s Csillagváros harmóniája e kiáltásban állott helyre, megzavarták volna.

Harmadnapra Kohn Mór egy köhögés elvitte a temetőbe. A temetésre senki se ment el. „Áruló volt”, mondta Wolff s a szemétteléről kitétte a két öreget. „Áruló volt.” kiáltott Liliom Sári az apja s becsukta a lányt, hogy el ne szökhessék a temetésre. A sírt hamarosan felverte a fu.

Tass Zoárd elképedve hallotta az esetet a vizsgálóbírótól s dühösen morgott:

— Majdnem beleugrottam. Mégis erős ez a mai szövekezet. Jó lesz vigyázni nekem is.

Csak a külvárosban, kis viskóban virrasztott egy ácslegény könyvei között:

— Áruló? töprengett magában. Galléi se volt külön. Szegény Mór, ha tudta volna, ezért a pénzért vértanu lehetél volna. Nem baj az! Itt maradtam én. Ne félj pajtás, lesz még tavasz a világon!

Este kiment a temetőbe s megkereste Mór sirját. Egy vörös virág volt a kezében, szinte tüzet sugárzott a fekete éjszakában. Az ácslegény mor-mogott valamit s a letette a tűzvirágot a föld friss pupijára.

S ime másnap a réten, mezőn, falvakon, gyár-kéményeken, a műhelyekben, az aratók kaszáin s a napszámosok kapán kivirágzott a tűzvirág. Piros lett a határ, piros az égbolt, a csillagok, piros arcu emberek jártak rózsautakon. Csoda történt. Dicsőség az embereknek, kiknek szívében a vértanuk meleg vére háborog, forr és tiszta láng-gal ég.

Szűts Dezső.

Budapesti asszonyok újabb hőortija.

Segédkeznek az orvosok.

A budapesti asszonyok között legújabbán csunya divat kapott lábra. A hiuságnak egy ed-dig csak Kinában divott óvszere kezd elter-jedni. A piczi láb már régen csábító volt férfire nőre egyaránt. A kínai nők segítenek magukon. Szűk cipővel elnyomoritják a láb fejét, s innen a tipegő járásuk. Rémes ám megnézni egy ilyen összenyomoritott női lábat. Ugy látszik az újabb kínai és japán invázió hozta magával a budapesti asszonyok ostoba hőortiját. Párisi cipőnek nevezik a hosszú keskenyformájú láb-belit, amely azonban összenyomoritotta a láb-bát. Kitalált tehát egy lelkiismeretlen budai doktor egy eljárást, azt ugyanis, hogy mind-két lábról a kis ujjat egészen levágta. Így a láb teljesen hosszukás formát kapott. A buda-pesti nőknek több mint 80 százaléka amúgy is vagy degenerált, vagy pedig a sok pancsolástól elromlott, beteg. Ám az még csak hagyján volna, ha nagyvilági asszonyok tennék, de an-nak az orvosnak lelkiismeretlensége nem ismer-határt. Fiatal leányokat csal fel lakására. Egész felhajtó szervezete van, s azok utján szerzi az áldozatait. 20, 30, 50 korona egy operáció. S a fiatal, hiu leányok később maguk szegőd-nek fizetetlen ügynökké. Felhívjuk a szülők fig-yelmét, mert jobbára tyukszem-vágás ürügye alatt történik meg az operáció. Mert egyelőre nem fájdalmas ugyan az operáció, de később, amikor sétára volna szükség, a sok járkálás tel-jesen tönkre teszi az egész lábat. Hogy mi min-dent nem követnek el a nők a férjhez mene-telért, ezt csak ilyenkor látjuk a maga teljes valóságában. Egészséget keresünk a nőnél, s nem betegséget és nyomorékságot. De végte-lenül hibáztatjuk azt az orvost, aki fiatal leá-nyokat csábít ilyen meggondolatlanságra.

Mi a legjobb és legrégebb háziszor? A BRAZAY-féle sósborszesz!

Ki lesz a jegyző?

A parlament nemsokára egybegyül s vá-lasztanak. Elnökként, ha Justh Gyula minisz-ter lesz, Holló Lajos ül be az angyaloktól ör-zött székre.

Jegyzőnek a Napló Somogyi Aladár fajmagyar urat ajánlja. Elbirja a tollat.

Ez még régi családi vonás nála. Tessék Somogyi urat megválasztani jegy-zőnek!

SZINHAZ ES IRODALOM

A Keserü mézeshetek.

Irta: Kövesy Albert.

Először adták a Föv. Nyári Színházba szept. 17.

Nagy vidéki diadal után került fel a fővárosba a „Keserü mézeshetek” vidám bohózat. De azt hisszük ez csak egy határ állomás volt és ezután fogja csak bejárni a vidéki színpadokat. Azt kö-velketetjük abból a nagy sikerből, amit itt Buda-pestben aratott.

Nem nyári bohózat, s Krecsányi is megbe-csülte azzal, hogy nem az uborka szezonban adatta színre. Meséje rendkívül mulattató, s a főv. nyári színház derék társulata igazán mindent el-követett, hogy méltó előadásban mutassák be Kövesy direktor darabját.

Perlaky Árpád megszöktette Márhát a nevelő intézetből s titokban egybekeltek. A szülők meg-érkeznek, s dacára a fiatal pár könyörgésének, hajhatatlanok maradnak, és csak azon feltétel alati hajlandók őket a szülei házba befogadni és nekik megbocsátani, ha elválnak egymástól. A fiatalok természetesen nem mondanak le egymásról. Eköz-ben meglátogatja őket Léczey hadnagy, Árpád barátja, aki azt tanácsolja nekik, folyamodjanak cselhez, váljanak el egymástól, de csak színelg. Léczey egy levelet ad át Márhának, melyet ő Amandától kapott s melyben Amanda légyottra hívja meg. Léczey tanácsára ugy intézik a dolgot, mintha a levél a fiatal férj címére érkezett volna. Heves jelenet fejlődik ki közöttük, az öregek előtt egy nagy féltékenységi jelenetet játszanak el, mire az öregek boldogan sőhajtának fel, hogy a gyer-mekek végre meggyűlölték egymást.

A második felvonásban Léczey garson lakásán vagyunk, melyet Árpádnak engedett át s ahol fele-ségevel titokban találkozik. Ámde az öregek rájön-nek a turpisságra s abban a pillanatban lepik meg az ifju párt, midőn boldogan csókolódnak. Az anya haza akarja vinni a fiatal asszonyt, de az nem tágit, megsugván egy okot is, hogy miért? Nagyanya vagyok, kiált fel a mama, abbéli örö-mében a papa is sztozkodik s most már ók igye-keznek az ifju párt kibékíteni, amit azok meg is tesznek, mire az öregek boldogan sőhajtának fel, hogy a gyermekek végre megbekültek egymással.

A harmadik felvonásban az ifju pár nem mer kirukkolni a titokkal, hogy az előbbi felvonásban tett vallomás csak hazugság volt. Végre az öreg Perlakyt ráveszik, hogy a titkot árulja el az anyós-nak. Perlaky, aki gyöngéd érzelmet táplál az anyós iránt, kénytelen erre vállalkozni. A fiatal pár nász-ura indul. Az após és anyós egy szerelmi kettős-ben egymásra találnak és mint férj és feleség kö-vetik az ifju párt.

A tapsnak és a kihívásnak vége-hossza nem volt. S Kövesy igen meglehet jelentős sikerével elégedve.

Krecsányi olyan rendezést produkált, hogy di-csretére vált volna bármelyik közhírnök is. Ha-raszthy Mici egy vén színész nő szerepében olyan alakítást mutatott be, hogy szinte más helyen sze-trétnék láni. Szeghó, Zátory, Tábori, Györi, Kö-vegy, Déry Rózi, Dinnyéssy, Bánházy és Kiss, mind olyan sikerült alakítást produkáltak, amely-lyel Kövesy is meg lehet elégedve.

Kár, hogy Krecsányi késő ősszel vette elő ezt a pompás vigjátékot, mert bizonyára sok elő-adást ért volna meg. De azt hisszük, így is ked-velő műsor d rabja lesz a vidéki színházaknak.

A szerenoso fia. Nagy siker. Fogcsikorgatások. Drégely nevet. Ezt mondja: „Ügyes zsidó röhöghet nagyot”. (Ady Endre költeményéből).

Csipek-rózsza város. Voltaképpen a „Vasárnapi Ujság”-ról van szó, melyet a tudós és bölcs Hoitsy Pál szerkeszt. Ebben a lapban, mely a modernség-hez való csöndes átalakulás nagy folyamatán ment keresztül, Schöpflin Aladár író „Csipek-rózsza városáról” belső szenzációkat éb-resztő, csodás cikket ír. A mai magyar kulturá-nak dokumentuma ez az írás, magyaros, elmés, ra-gyogó, s mély perspektivákat nyit ámuló szemek-nek. Egy új világ ez a finom, előkelő írás, s Krudy Gyula regényével azzá teszi a „Vasárnapi Ujságot”, ami nincs egy nemzetnél sem: a magyarság lelki s szellemi kincsesházává.

Lucifer kisasszony és más egyebek. Irta: Dr. Baranyay József. Megjelent Komáromban. Végre a vidéki sok tucat munka után egy jó, igazi írói munka is került asztalunkra. Baranyaynak nem ez az első munkája, de nyilvánvaló fejlődés látszik meg az egész kötetén. Magyaros nyelvezettel van megírva a Végzet utjai, a Két tragédia és a De profundis. Bizonyára sokan fognak akadni, akik elfogják olvasni Lucifer kisasszonyt, Klárka kisas-szony érzelmes történetét és nem fogják megbánni, mert kellemes szórakozásban lesz részüik. A kötet ára: 3 korona és ifj. Nagel Ottó (VIII., Muzéum-körút 2.) bizománya. De megrendelhető a kiadó-hivatal utján is.

KUZZGAZDASAG

Az Iparpártolás csodái

— A kormány iparosmentő akciól. —

Általános és nagy panasz hangzik esztendőök óta iparos-körökben a kormány ellen. Nem a mostani kormányt szidták eddig, hanem a mindenkorit. Az iparosoknak igazuk volt, mert a kormányok nemcsak hogy nem csináltak az iparosokért s az iparért semmit, hanem még megtették azt a szivességet is, hogy elnyomták azt mindenfitt. Ezért nem tudott a magyar ipar fejlődni a múltban.

A multak szomorú kormányai által üzött orgyilkos iparpolitikának tényleg kegyetlen nyomait látjuk a hazai ipar mai helyzetén. Az iparos meg van terhelve a legörülteesebben adóval. Munkásait elenségtévé tették a velők összejárású s őket felhasználó kormányok. A nyerstermények nagykereskedői, gyártói a legpiszkosabb árpolitikát üzö kartelekben nyomorgatják iparosainkat. Sőt még az állam is segíti őket abban, mert pl. az állami vasművek tagjai a vaskartelnek. A kormányok sohasem támogatták a kis- és közép-kézműipart. Az állami segélyeket csupán gyárak élvezték.

Szóval, a mi rossz a magyar ipart érthette, az érte is. A legszomorubb azonban az, hogy minden csapást a kormányok kegyes jóindulatának köszönhetett.

Ne hogy azt higgye valaki, hogy a mostani kormány e tekintetben az elődeinek nyomdokán halad. Nem, ezt nem lehet állítani! Ez már akar tenni! És hogy ez nem sikerül, annak főoka az, hogy a sok kóklér tanácsadó félrevezeti a kormány tagjait. Mert szomorú valóként meg kell jegyeznünk, hogy a mai kormány mellett ott lógnak még mindazok, akik szülői voltak a múltban minden rossznak, akik ma is vissza kívánva a multak zavaros viszonyait, nem dolgoznak az ő bűnük szülte beteg állapotok megjavításán. Nekik főcéljuk, hogy a mai kormányt népszerűtlenné tegyék.

E céljukat már-már sikerült is elérniök. Ma már a magyar társadalom legnagyobb része, a multak 30 esztendősz gazságait, hibáit mulasztásait mind ennek a kormánynak igyekszik nyakába varrni. Természetesen sok sértett húság, sok megakadt, sőt letört ambíció, mind a mostani állapotok ellen bőszi a — joggal mondhatnánk — nyomorgó tömeget.

De hát lássuk, mit tesz a kormány a magyar iparért?

Mindenekelőtt konstatálnunk kell, hogy egy év alatt közel másfél millió államsegélyt adott ipari vállalatoknak, tehát 5—10-szer annyit, mint az előző kormányok. Ez igaz! De kikaptak s miért államsegélyt?

Ezt nem tudja senki! Csak annyit tudunk, hogy az egyik Csaszlauból, a másik Wienből, a harmadik Lembergől jött, hogy ott ki volt, mit csinált, azt nem kérdezte tőle senki. Kért államsegélyt, hát kapott. De föl tudunk sorolni számtalan idevaló, jónévű iparost, aki kért és nem kapott segélyt. Tehát nem érdem szerint osztották szét azt.

Kap segélyt nálunk milliós költségvetésekkel dolgozó gyár. Főként ha nem magyar emberek állnak a vállalat élén. Azt hisszük, ez sem valódi magyar iparpártolás. Hogy kik a protektorai ezeknek az idegenben letört s nálunk mindent elérő iparlovagoknak, nem tudjuk. De az tény, hogy semmi esetre sem jóakarója az illető a mai kormánynak.

A közszállítási szabályrendelet egyebek között elrendelte, hogy lehetőség szerint, minden középítkezésnél mellőzni kell a tömegvállalkozókat. Azóta, bár kiadtak s megépítettek egy jó csomó középületet, még egyszer sem állott be annak a lehetősége, hogy szakiparosok közvetlenül jussanak hozzá a munkához. Hiába itt minden panasz, kérés, a kisiparoson nem akarnak segíteni. — Kimondja ugyan csak a közszállítási szabályrendelet, hogy ugy az államnak, mint bármely más hatóságnak építkezési munkáit nyilvános pályázaton kell kiadni. Ez is írott malaszt, mert legutóbb is a klinikai építkezéseket pályázat mellőzésevel, kéz alatt adták ki egy generálvállalkozónak. Tehát a szabályrendelet sem segít az iparosokon.

Wekerle, mint pénzügyminiszter, erőlyesen fölépelt a téglakartel ellen, kijelentette, hogy nem engedni az államot megkárosítani általa. Az összes kisiparosok tapsoltak erre a régen várt kijelentésre, mert ettől várták a kartelek elleni hadjárat megindítását.

De mit tesz Isten? Akarom mondani Wekerle? Megfogja Horváth István urat, ad neki 300.000 koronát, ad neki még 600.000 koronát, ad neki megrendelést, ad neki téglagyárat, ad neki . . . tudja az ördög még mi mindent és kijelenti, hogy Horváth ur fog az államnak téglát szállítani. Ha Horváth ur okos ember, zsebre csap mindenféle állami rendes és rendkívüli segélyt, nem épít téglagyárat, hanem veszi a téglát a karteltől, ő minden esetre így jár legjobban, sőt még talán az állam is így valamivel olcsóbban kapja meg a téglát, mintha Horváth ur gyártaná azokat.

Mert ki biztosít minket arról, hogy Horváth ur tud-e téglát gyártani, vagy egyáltalán tudja-e, mi az a téglát?

A téglakartel meg nevet a markába egy jó nagyot és tovább emeli az árakat, mert Horváth ur nem fogja megbontani jó téglákkal fölépített sorait.

Az állami gépgyárak munkaházakat építenek. Az összes szakipari munkákat házilag végeztetik. Kárposok készílik a vasmunkát, nyergesek az asztalosmunkát, fényezők mázolnak s végzik a szobafestő munkát, a vasalásokat gépészek rakják föl, stb. A munkákat gépészmérnökök ellenőrzik. Most a munka felében vannak, de már a gyár igazgatósága rájött, hogy körülbelül kétszer annyiba fog kerülni a házilag végzett építkezés, mintha kiadták volna a munkákat szakiparosoknak. Már azt is megkísérelték, hogy szakmunkásokat hívtak s rájuk akarták bízni a munka befejezését, de azok nem mentek ebbe bele.

Szóval, a cél az volt, hogy megrövidítsék a szakiparosokat s ez a kísérlet az államnak 100% kárt okozott. Mi csak azt szeretnők tudni, ki ezen csoda-eszmék termelője? Kinek a fejében teremnek meg ezek a mesés tervek? S mikor unja már meg a kormány ennek a szerencsétlen figurának a tojástáncait s dobja ki őt terveivel, tanácsaival, eszméivel együtt?

Most kerülnek kiadásra az állami munkaházak ezreinek a munkálatai. Az összes kis- és közép-iparosok hónapok óta lesnek, várnak erre. Ettől remélik megmentésüket, ezen munkákkal szeretnék kihozni az iszonyu sivárnak ígérkező telet és tavaszt. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy ut a kártni fog-e a nek a tükös kéznek egy Horváth bácsit fogni, s az összes iparosokat kijátszva, az államot ismét egy 100—150%-os ráfizetéssel végződő házi munkálatba belevinni.

Wekerle, Kossuth, Sztérenyi urak! Az iparosok haragszanak. Vagy nem jól mondtam: Az iparosok éhesek! Jó lesz vigyázni. Az éhség és a harag nemcsak rossz tanácsadó, de még tigrissé is képes tenni a „báránykákát”. Ne kísérletezzenek az urak, hanem cselekedjenek már egyszer határozott öszintességgel. Tegyenek már végre valamit a magyar iparért, a jó adózó és szavazó magyar iparosért is.

Ne feledjék el, hogy az iparosok nélkül önök nem volnának ma azon helyzetben, hogy módjuk lehetne a multak bűneit, hibáit jóvátenni. Ha pedig ezt a helyzetüket nagyrészt nekik köszönhetik, nem kell azt mindenáron hálátlansággal visszafizetni. Egyszer már legyen valamiből a magyar iparnak is haszna!

(Z—Y.)

Felelős szerkesztő:

Jékel Károly

Laptulajdonos és a kiadóhivatal igazgatója:

Erdész Zsigmond

Népelelmezés. Szarvaspuszta pörköltnek és savanyu-husnak kilója 40—66 krajczár.

Vadászati idény megkezdődött, összes vadnemek kaphatók
ARANYOSI ANDRAS vadaskereskedésében
Vámház-körut 2 szám alatt.
Telefon 35—94.

STEINHARDT MULATO

Telefon 54-23. Rákóczi-ut 63. Telefon 54-23.

Ma és mindennap

Az ördög helyettese

Paródia. Írta: Tauszig Ottó.

Másfél feleség. Hónózat. Írta:

Tornyai Fancsi, Gyártás Dezső, Steinhardt Géza, Le

Ferm d'Or Dentier Éna, Spiesz and Spiesz, valamint

az egész művészi személyzet telletje.

Kezdeté föl 9 órákor. Kezdeté föl 9 órákor.

Jegyek: 9—12-ig és 3—6-ig Rákóczi-ut 63 és Özv. Konit József

társulatában Andrássy-ut 29.

Szt.-Lukácsfürdő-gyógyfürdő

Téli és nyári fürdőkúra. Prospektus ingyen.

KRISTÁLY-

forrás-ásványvíz étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz.

HÓDOSI A.

Aréna-kávéházában

(Aréna-ut és Damjanich-utca sarok.) minden este hirneves

Toll Testvérek teljes zenekarral hangversenyeznek

Putzer György kerthelyi-segében

V., Váci-körut 14. — Ma és minden este

Balogh Károly teljes zenekara hangversenyez.

BÖR

és talp legjobb gyártmányok czipőfelsőrészek

saját készítmény, óriási választékban, dacára a nagy drágulásnak, rendkívül olcsó árban kaphatók.

Gyöngy Sándor

bőrgyári raktárában

BUDAPEST,

III., Tavasz-utca 1. sz.

Elismerő oklevéllel kitüntetve 1904-ben.

Képes árjegyzék ingyen.

